

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU27

Offentlig förvaltning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen att den skyndsamt bör utreda och införa ett modernare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel.

I övrigt föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22 om offentlig förvaltning. Dessa motionsyrkanden handlar om lokal service, digitalisering, opinionsbildande verksamhet, språktolkar, handläggningstider, regelförenkling, rättstillämpning och vägledning, barnperspektiv, myndigheters ledningsformer, egendomsskydd, lättläst svenska, värdegrund m.m., skydd av beslutsfattare, demokratisk delaktighet, översyn av förvaltningslagen, genomförande av EU-direktiv och samverkan mellan myndigheter.

I betänkandet finns 19 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och ett särskilt yttrande (KD).

En reservation (S, C, V, MP) gäller utskottets förslag till ett tillkännagivande om ett modernare tjänstemannaansvar.

Behandlade förslag

Cirka 80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Lokal service	8
Digitalisering	12
Opinionsbildande verksamhet	17
Språktolkar	21
Handläggningstider	23
Regelförenkling	26
Tjänstemannaansvar	29
Rättstillämpning och vägledning	35
Barnperspektiv	40
Myndigheters ledningsformer	42
Egendomsskydd	45
Lättläst svenska	46
Värdegrund m.m.	47
Skydd av beslutsfattare	54
Demokratisk delaktighet	55
Översyn av förvaltningslagen	57
Genomförande av EU-direktiv	59
Samverkan mellan myndigheter	62
Reservationer	64
1. Lokal service, punkt 1 (SD)	64
2. Lokal service, punkt 1 (KD)	65
3. Lokal service, punkt 1 (L)	65
4. Lokal service, punkt 1 (MP)	66
5. Digitalisering, punkt 2 (M)	67
6. Digitalisering, punkt 2 (SD)	68
7. Digitalisering, punkt 2 (C)	68
8. Digitalisering, punkt 2 (KD)	69
9. Opinionsbildande verksamhet, punkt 3 (M)	70
10. Språktolkar, punkt 4 (M)	71
11. Språktolkar, punkt 4 (SD)	72
12. Handläggningstider, punkt 5 (C)	73
13. Regelförenkling, punkt 6 (C)	73
14. Regelförenkling, punkt 6 (L)	74
15. Tjänstemannaansvar, punkt 7 (S, C, V, MP)	74
16. Rättstillämpning och vägledning, punkt 8 (M, KD)	75
17. Myndigheters ledningsformer, punkt 10 (C)	76
18. Demokratisk delaktighet, punkt 15 (C)	76
19. Översyn av förvaltningslagen, punkt 16 (SD)	77
Särskilt yttrande	79
Språktolkar, punkt 4 (KD)	79
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	80
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	80

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lokal service

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:95 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:979 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 6,

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 16,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 3 och 4,

2021/22:3402 av Nicklas Attefjord (MP),

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 37,

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 90 och

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (KD)

Reservation 3 (L)

Reservation 4 (MP)

2. Digitalisering

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1655 av Rickard Nordin (C) yrkande 1,

2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3, 14 och 15,

2021/22:3689 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,

2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 5 och

2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD) yrkande 85.

Reservation 5 (M)

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (C)

Reservation 8 (KD)

3. Opinionsbildande verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:1875 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3565 av Lars Beckman och Jan Ericson (båda M) och

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 12 och 13.

Reservation 9 (M)

4. Språktolkar

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:579 av Jan Ericson (M),
 2021/22:614 av Josefin Malmqvist (M),
 2021/22:818 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
 2021/22:1000 av Robert Stenkvis (SD),
 2021/22:1453 av Boriana Åberg (M),
 2021/22:1868 av Anders Hansson m.fl. (M),
 2021/22:1958 av Ellen Juntti m.fl. (M),
 2021/22:2969 av Eric Palmqvist (SD),
 2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 4,
 2021/22:3704 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 9,
 2021/22:4033 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 13 och
 2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 42–44.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (SD)

5. Handläggningstider

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1648 av Rickard Nordin (C),
 2021/22:1871 av Sten Bergheden (M) yrkande 1,
 2021/22:2068 av Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C) och
 2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 12 (C)

6. Regelförenkling

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2865 av Betty Malmberg (M) yrkande 2,
 2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkandena 1, 5 och 6 samt
 2021/22:3983 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 32.

Reservation 13 (C)

Reservation 14 (L)

7. Tjänstemannaansvar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2021/22:268 av Markus Wiechel m.fl. (SD),
 2021/22:595 av Jan Ericson (M),
 2021/22:1872 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 10,
 2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 1,
 2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 15,
 2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 2 och
 2021/22:3844 av Louise Meijer (M).

Reservation 15 (S, C, V, MP)

8. Rättstillämpning och vägledning

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1646 av Rickard Nordin (C),

2021/22:1817 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M),

2021/22:1871 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2021/22:2640 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3004 av Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD),

2021/22:3260 av John Widegren (M),

2021/22:3261 av John Widegren (M) yrkande 1,

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6 och

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 16 (M, KD)

9. Barnperspektiv

Riksdagen avslår motion

2021/22:556 av Edward Riedl (M).

10. Myndigheters ledningsformer

Riksdagen avslår motion

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 39.

Reservation 17 (C)

11. Egendomsskydd

Riksdagen avslår motion

2021/22:611 av Mats Green (M).

12. Lättläst svenska

Riksdagen avslår motion

2021/22:1021 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C).

13. Värdegrund m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:767 av Per Schöldberg och Anders Åkesson (båda C),

2021/22:860 av Mats Green (M),

2021/22:2833 av Katarina Brännström (M),

2021/22:2865 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och

2021/22:3261 av John Widegren (M) yrkande 2.

14. Skydd av beslutsfattare

Riksdagen avslår motion

2021/22:2177 av Helena Storckenfeldt (M).

15. Demokratisk delaktighet

Riksdagen avslår motion

2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 18 (C)

16. Översyn av förvaltningslagen

Riksdagen avslår motion

2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 19 (SD)

17. Genomförande av EU-direktiv

Riksdagen avslår motion

2021/22:3470 av Betty Malmberg (M) yrkande 3.

18. Samverkan mellan myndigheter

Riksdagen avslår motion

2021/22:3656 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 11.

Stockholm den 17 februari 2022

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Mia Sydow Mölleby (V), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Daniel Andersson (S), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Camilla Hansén (MP), Erik Ottoson (M), Alexander Ojanne (S) och Malin Björk (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22. Motionsyrkandena handlar om lokal service, digitalisering, opinionsbildande verksamhet, språktolkar, handläggningstider, regelförenkling, tjänstemannaansvar, rättstillämpning och vägledning, barnperspektiv, myndigheters ledningsformer, egendomsskydd, lättläst svenska, värdegrund m.m., skydd av beslutsfattare, demokratisk delaktighet, översyn av förvaltningslagen, genomförande av EU-direktiv och samverkan mellan myndigheter.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Lokal service

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lokal service.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (KD), 3 (L) och 4 (MP).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslår i partimotion 2021/22:3232 yrkande 2 att regeringen återkommer med förslag på hur ytterligare servicepunkter i anslutning till servicekontor kan upprättas.

I kommittémotion 2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 6 föreslås ökad samverkan mellan kommuner och staten genom att det inrättas nya gemensamma servicekontor. Samtidigt bör enligt motionärerna den verksamhet som Statens servicecenter bedriver utökas om det finns behov av det. Motsvarande förslag finns även i kommittémotion 2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 16.

I kommittémotion 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 37 föreslås att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner decentraliseras för att öka den offentliga servicen i hela landet.

Magnus Oscarsson m.fl. (KD) föreslår i kommittémotion 2021/22:3880 yrkande 90 att kommuner och statliga myndigheter samordnar sin grundläggande service till medborgare och företag genom lokala servicecenter. I kommittémotion 2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5 föreslås att ytterligare sju servicekontor placeras i landsbygdskommuner.

I kommittémotion 2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L) föreslås att utbyggnaden av fler lokala servicekontor fortsätter och att fler myndigheter ansluts till dessa (yrkande 3). I motionen föreslås också att man ser över möjligheten att skapa förutsättningar för en ökad samverkan mellan de lokala servicekontoren och de lokala och regionala myndigheterna (yrkande 4).

Jörgen Hellman m.fl. (S) föreslår i motion 2021/22:979 att man bör överväga en ökad statlig närvaro i hela landet.

Dennis Dioukarev (SD) föreslår i motion 2021/22:95 en utredning om hur Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Försäkringskassan kan samlokaliseras.

Nicklas Attefjord (MP) föreslår i motion 2021/22:3402 att statliga myndigheter regelbundet ska vara närvarande vid de kommunala servicecentren.

Gällande rätt

Servicekontoren bedrevs tidigare i form av frivillig samverkan mellan Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten. Statens servicecenter tog över ansvaret för verksamheten den 1 juni 2019 och ger sedan dess service åt de tre tidigare ansvariga myndigheterna.

Den service som ges regleras i lagen (2019:212) om viss gemensam offentlig service och i förordningen (2019:214) om viss gemensam offentlig service.

Enligt 1 § lagen om viss gemensam offentlig service får statliga myndigheter och en kommun eller en region ingå serviceavtal om att för varandras räkning lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda och i övrigt handlägga förvaltningsärenden. Den statliga myndighet som regeringen bestämmer ska ingå avtal om att för andra myndigheters räkning utföra sådana uppgifter. I 2 § anges att det i serviceavtalet ska anges vilka förvaltningsuppgifter som omfattas av avtalet. Förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning eller som kräver tillgång till personuppgifter ska redovisas särskilt i avtalet.

När lagen tillkom avsåg regeringen att tills vidare endast ge Statens servicecenter i uppdrag att tillhandahålla lokal statlig service åt andra myndigheter (prop. 2018/19:47 s. 19). Vidare avsåg regeringen att ge Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i uppgift att ansluta sig till Statens servicecenters lokala organisation. I propositionen anfördes att detta inte hindrar andra myndigheter från att frivilligt ingå serviceavtal med Statens servicecenter och delta i samverkan vid servicekontoren. Det bör enligt propositionen inte heller finnas något hinder mot att andra statliga myndigheter frivilligt ingår avtal med varandra, med en kommun eller ett landsting (numera en region) om tillhandahållande av service.

Av förarbetena framgår också att ärendehantering sker inom ramen för den ursprungligt ansvariga myndighetens verksamhet. Det rättsliga ansvaret för ärendehantering ligger således på Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket, och inte på Statens servicecenter.

Pågående arbete

Utredning

I december 2019 fick en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå hur serviceverksamheten vid de statliga servicekontoren kunde utvecklas (Fi 2019:B).

I sin slutrapport i december 2020 framhöll utredningen att strävan efter lokal statlig närvaro i hela landet bör genomföras på ett effektivt sätt (Ds 2020:29 En utvecklad organisation för lokal statlig service – slutredovisning). Utredningen ansåg att förutsättningarna varierar mellan olika delar av landet, bl.a. i geografiskt och demografiskt hänseende. Det är enligt utredningen inte

praktiskt möjligt för myndigheterna att erbjuda samma omfattning på service överallt i hela landet. I valet av lämpliga orter för nya servicekontor måste därför enligt utredningen beaktas bl.a. vad som i olika delar av landet kan ses som rimlig tillgänglighet och närhet till service.

Vidare såg utredningen goda skäl att eftersträva att fler myndigheter inleder servicesamverkan med Statens servicecenter. Ett skäl var att medborgare och företag ges en mer samlad service om flera myndigheters fysiska möten med kunder sker på ett och samma ställe. Vidare ökar möjligheten att uppnå stordriftsfördelar och kostnadseffektiva lösningar i servicekontorsverksamheten om fler myndigheter ingår i samverkan. En ökad omfattning av servicekontorens verksamhet ger också bättre bärkraft, ansåg utredningen.

I utredningens uppdrag ingick att analysera om servicekontorens verksamhet bör utvidgas med tjänster från vissa utpekade myndigheter. Utredningen föreslog att samverkan bör initieras avseende viss allmän service mellan Statens servicecenter och CSN respektive Kronofogdemyndigheten. Vidare ansåg utredningen att förutsättningarna för lokalsamverkan mellan Statens servicecenter och Trafikverkets förarprovsverksamhet närmare borde prövas. Även i fråga om Polismyndigheten bedömer utredningen att servicesamverkan med Statens servicecenter vore en önskvärd åtgärd.

Utredningen skulle även analysera andra sätt för att utvidga den statliga servicen till fler platser i hela landet. Ett sådant alternativ är att tillhandahålla statlig service genom tjänstesamverkan med kommuner och via s.k. servicepunkter. Utredningen konstaterade att det sedan flera decennier tillbaka finns regler som möjliggör för statliga myndigheter att genom avtal låta kommuner utföra vissa uppgifter för myndighetens räkning, och vice versa. Utredningen såg därför inte skäl för regeringen att vidta några särskilda åtgärder för att öka möjligheterna att erbjuda statlig service på detta sätt.

Ett annat alternativ är lokalsamverkan mellan kommuner och statliga myndigheter, såsom Statens servicecenters servicekontor. Utredningen såg positivt på sådan lokalsamverkan, bl.a. då det kan bidra till att medborgarna erbjuds en mer samlad service från den offentliga förvaltningen, oavsett om det handlar om kommunala eller statliga ärenden. Något behov av särskilda åtgärder från regeringens sida för att underlätta lokalsamverkan mellan statliga myndigheter och kommuner bedömde dock utredningen att det inte fanns. En sådan samverkan är fullt möjlig redan i dag enligt befintliga bestämmelser.

Ett tredje alternativ är en mobil lösning för servicetjänster. Utredningen analyserade en modell som i princip skulle utgöra ett ambulande servicekontor på hjul, bemannat och drivet av Statens servicecenter. Utredningen var positiv till en sådan mobil lösning som i huvudsak skulle motsvara de mobila poliskontor som Polismyndigheten använder.

Slutrapporten har remitterats och förslagen om mobila lösningar för servicetjänster och utökat serviceutbud från ytterligare myndigheter bereds inom Regeringskansliet.

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen för 2022 anförs att Statens servicecenter har fortsatt att utveckla den lokala statliga servicen åt medborgare och företag (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 s. 45). Vid utgången av 2020 omfattade verksamheten 117 servicekontor med totalt ca 800 servicehandläggare. År 2021 hade servicekontoren ca 2,4 miljoner besökare. Myndighetens verksamhetsuppföljning tyder på att det är en något högre andel män som besöker servicekontoren. Myndighetens månadsuppföljning visar att antalet besökare under 2020 låg ca 25 procent lägre än föregående år, vilket i huvudsak kan förklaras av spridningen av covid-19, minskad invandring och mer utvecklade e-tjänster hos samverkansmyndigheterna.

Vidare anförs att Statens servicecenter har påbörjat ett arbete med att införa Arbetsförmedlingens kundtorgstjänster på servicekontoren. Vid utgången av 2020 erbjöd 81 servicekontor dessa tjänster.

Av budgetpropositionen framgår vidare att Statens servicecenter under 2020 öppnade fyra nya servicekontor; i Storuman, Torsby, Vansbro och Åsele. I juni 2020 gav regeringen myndigheten i uppdrag att under 2021 öppna nya servicekontor i Göteborg, Malmö, Stockholm och Ulricehamn. I maj 2021 gav regeringen myndigheten i uppdrag att öppna minst 28 nya servicekontor i två omgångar under 2022 och 2023 (Fi2021/02151).

Det framgår också att regeringen anser att en fortsatt utveckling av den statliga närvaron och servicen i hela landet är viktig för att upprätthålla legitimitet och förtroende för statsförvaltningen (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 s. 60). För att åstadkomma en mer jämn fördelning av statliga arbetstillfällen behöver enligt propositionen den statliga närvaron stärkas utanför de största städerna. En utgångspunkt är därför att inga nya myndigheter ska lokaliseras till Stockholm under mandatperioden. Som ett led i regeringens ambition att förbättra tillgängligheten till den statliga servicen i hela landet fortsätter utvecklingen av servicekontorsorganisationen. Uppdraget till Statens servicecenter att inrätta minst 28 nya kontor kommer enligt regeringen att innebära en kraftig utvidgning av det statliga servicekontorsnätet.

Vidare bereds inom Regeringskansliet förslaget om bl.a. mobila servicekontor och ett utökat serviceutbud från ytterligare myndigheter. Regeringen ser även att det finns potential i en närmare samverkan mellan servicekontoren och kommuner för att kunna erbjuda enskilda och företag en mer samlad service på fler platser.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet behandlade förslaget till lag om viss gemensam offentlig service avstyrkte utskottet motionsyrkanden om lokal statlig service (bet. 2018/19:KU35). Utskottet anförde följande:

Utskottet anser att de förslag som regeringen lagt fram i propositionen är ett steg i rätt riktning mot ökad tillgång till statlig service. Utskottet noterar vidare att regeringen tagit initiativ till en kartläggning av statlig närvaro i

länen och kommunerna. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det finns skäl att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena om tillgång till lokal statlig service. Utskottet föreslår att motionsyrkandena avslås.

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om lokala servicekontor och anförde att regeringen har låtit en särskild utredare analysera och föreslå hur serviceverksamheten vid de statliga servicekontoren kan utvecklas (bet. 2020/21:KU22). Utskottet noterade också att regeringen tagit initiativ till en kartläggning av statlig närvaro i länen och kommunerna. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Företrädare för Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det pågår arbete för att förbättra den lokala servicen. I likhet med regeringen anser utskottet att en fortsatt utveckling av den statliga närvaron och servicen i hela landet är viktig för att upprätthålla legitimitet och förtroende för statsförvaltningen. Ett sätt att öka servicen till medborgarna är ökad samverkan mellan kommuner och Statens servicecenter som kan inrätta samordnade servicekontor och servicepunkter. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att arbeta för att förbättra tillgängligheten till den statliga servicen i hela landet och utveckla servicekontorsorganisationen. Vidare noterar utskottet att Statens servicecenter har i uppdrag att inrätta minst 28 nya kontor och att förslaget om bl.a. mobila servicekontor och ett utökat serviceutbud från ytterligare myndigheter bereds inom Regeringskansliet. Utskottet avser att följa frågorna. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena avstyrks.

Digitalisering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om digitalisering.
Jämför reservation 5 (M), 6 (SD), 7 (C) och 8 (KD).

Motionerna

Lars Hjälmered m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2021/22:3689 yrkande 18 att alla myndigheter och övrig offentlig förvaltning ska erbjuda digital post via en digital brevlåda till de medborgare som önskar det. Ett motsvarande förslag finns i kommittémotion 2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 5.

I kommittémotion 2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) föreslås dels att alla personer och företag ska ha rätt att kunna ta emot myndighetspost

elektroniskt (yrkande 1), dels att det ska vara obligatoriskt för statliga myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt (yrkande 2).

Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2021/22:3227 att den offentliga verksamheten bör digitaliseras, såväl myndigheter som välfärdsverksamheter (yrkande 3), att offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt (yrkande 14) och att digital meddelandehantering – inte fysisk post – bör vara standard och det primära sättet för myndigheterna att kommunicera med medborgarna (yrkande 15).

I kommittémotion 2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD) yrkande 85 föreslås att ett lagkrav införs om att alla kommuner, regioner och statliga myndigheter ska använda digital post till mottagare om det inte finns särskilda skäl för undantag.

I motion 2021/22:1655 av Rickard Nordin (C) yrkande 1 föreslås att fler typer av handlingar ska godtas i digital form.

Gällande rätt

Förvaltningslagen

I 6 § förvaltningslagen (2017:900) anges att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Enligt 7 § ska en myndighet vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när man kan kontakta myndigheten.

I förarbetena anförs att 7 § förvaltningslagen innebär att myndigheterna ska vara tillgängliga för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt (prop. 2016/17:180 s. 292). Kravet på tillgänglighet är inte begränsat till enbart vissa former av kontakter som t.ex. besök, telefonsamtal, e-post eller en digital tjänst på myndighetens webbplats. Bestämmelsen ska dock inte tolkas alltför vidsträckt. En myndighet avgör t.ex. själv i vilken utsträckning som tillgänglighet via sociala medier är lämplig och till nytta för myndighetens verksamhet ur ett medborgarperspektiv. Vidare anförs i propositionen att regleringen bör vara neutral i förhållande till den omfattande och kontinuerligt ökande digitala förvaltningen (s. 70). Ett allmänt formulerat krav om tillgänglighet främjar enligt propositionen en snabbare utveckling av god förvaltningssed på området, eftersom man inte låser sig vid de varianter som nu förekommer utan öppnar för nya lösningar när det gäller digitala kommunikationsformer.

Lagen om elektronisk kommunikation m.m.

I lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser som syftar till att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet. Syftet ska uppnås främst genom att konkurrensen och den internationella

harmoniseringen främjas. Samhällsomfattande tjänster ska dock alltid finnas tillgängliga på för alla likvärdiga villkor i hela landet till överkomliga priser.

Enligt förordningen (2018:20) om stöd för åtgärder som ger tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet ska Post- och telestyrelsen se till att privatpersoner och företag som saknar tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet får stöd för åtgärder som ger sådan tillgång.

Pågående arbete

Budgetpropositionen

Av budgetpropositionen för 2022 framgår att regeringen ser positivt på digitaliseringens möjligheter (prop. 2021/22:1 utg.omr 22 s. 108 f.). Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Att ligga i framkant när det gäller en säker och användarcentrerad digital utveckling förbättrar enligt regeringen Sveriges möjligheter till såväl ekonomisk som social hållbarhet och att kunna uppnå andra politiska mål. Digitaliseringen har enligt regeringen en avgörande betydelse för Sveriges ekonomiska återhämtning efter pandemin, näringslivets konkurrenskraft och en grön omställning efter pandemin.

Vidare anförs i budgetpropositionen att det är viktigt att individen har möjlighet att själv välja leverantör av digitala tjänster. Regeringen avser därför att under 2022 lägga fram förslag om lagstiftning om ett auktorisationssystem för e-legitimation och digital post. I förslaget som remitterats föreslås bl.a. att det skapas förutsättningar för ett valfrihetssystem för att skapa möjlighet att ta ut avgifter för användning, samt att det införs ersättning till godkända leverantörer av e-legitimation och digitala brevlådor.

Analys av digitaliseringens utveckling

Myndigheten för digital förvaltning fick i regleringsbrevet för 2020 i uppdrag att lämna en årlig samlad analys och bedömning av digitaliseringen i den offentliga förvaltningen. I december 2020 publicerade myndigheten rapporten Sveriges digitala förvaltning 2020 – En samlad analys och bedömning av digitaliseringen av den offentliga förvaltningen.

Myndighetens bedömning är att den gemensamma digitala infrastrukturen i Sverige länge varit eftersatt, men att Sverige nu är på rätt spår med goda förutsättningar för att komma i kapp andra jämförbara länder. Etableringen har dock precis påbörjats och det är mycket arbete kvar innan Sverige når hela vägen fram. Regeringen har höjt ambitionsnivån, och fokus i digitaliseringspolitiken ligger nu i högre grad på att öka helhetssynen och konsolidera och standardisera de komponenter och lösningar som behövs i hela eller stora delar av förvaltningen. Denna utveckling bedöms kunna ha stor positiv inverkan på den svenska förvaltningens förutsättningar att tillvarata digitaliseringens möjligheter. För att svensk förvaltning ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter behöver etableringen av den

förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen prioriteras. Särskilt viktigt är att styrningen av denna kommer på plats tidigt för att underlätta för det fortsatta arbetet. Regeringen måste också se till att alla som behöver har tillgång till en e-legitimation, eftersom detta är en viktig förutsättning för att få tillgång till digital offentlig service.

Vidare anges i rapporten att digital post är ett av flera områden som just nu befinner sig i ett strategiskt viktigt skede. Det är enligt myndigheten viktigt att rätt beslut fattas gällande exempelvis juridik och teknik. Det är också viktigt att de beslut som tas kring digital post hänger ihop med de beslut som tas inom andra delar av infrastrukturen för informationsutbyte. Att använda sig av digital post är frivilligt i Sverige och det svenska statliga brevlådealternativet Min myndighetspost är i dag inget starkt alternativ för användarna. I stället har en stor majoritet av de svenska användarna en privat brevlådeoperatör. I många andra länder som exempelvis i Danmark och Norge finns statligt upphandlade brevlådeoperatörer och man har valt tvingande lagstiftning antingen från användarsidan eller från avsändarsidan för att post ska gå digitalt.

It-driftsutredningen

Regeringen beslutade i september 2019 kommittédirektiv om att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för den offentliga förvaltningen att få tillgång till säker och kostnadseffektiv it-drift (dir. 2019:64).

Utredningen lämnade i december 2019 sitt delbetänkande Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering (SOU 2021:1).

Utredningen anför att en säker och kostnadseffektiv it-drift är en förutsättning för den offentliga förvaltningens digitalisering. Statliga myndigheter, kommuner och regioner ansvarar för att verksamhetens it-driftslösningar stöder en effektiv verksamhetsutveckling och uppfyller krav på säkerhet (säkerhetsskydd, sekretess och dataskydd) och kostnadseffektivitet. It-drift kan bedrivas i egen regi, genom utkontraktering till tjänsteleverantör eller genom samordnad it-drift. Vilken it-driftslösning som är den mest lämpade beror enligt utredningen på verksamhetens uppdrag och vilka uppgifter som hanteras i verksamheten.

Vidare anför utredningen att det bara är tillåtet att överföra personuppgifter till en mottagare i ett land utanför EU eller EES om det kan ske på någon av de grunder som anges i kapitel V i dataskyddsförordningen. Utredningen bedömer att det utgör en överföring av personuppgifter till ett tredjeland när en personuppgiftsansvarig eller ett personuppgiftsbiträde behandlar personuppgifter genom användning av utrustning som finns i ett tredjeland. Utredningen bedömer också att en myndighet som utkontrakterar it-drift har lämnat ut de uppgifter som omfattas av utkontrakteringen till tjänsteleverantören. Detta gäller oavsett om omständigheterna när uppgifterna tillgängliggjordes tjänsteleverantören var sådana att man – t.ex. på grund av

kryptering eller annan teknisk säkerhetsåtgärd – inte måste ha räknat med att tjänsteleverantören eller någon annan utomstående skulle komma att ta del av uppgifterna. Uppgifterna är röjda enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eftersom ett utlämnande är en form av röjande.

Utredningen föreslår att det i offentlighets- och sekretesslagen införs en sekretessbrytande bestämmelse som tar sikte på fall då uppgifter lämnas ut till ett företag eller en annan enskild (tjänsteleverantör) eller till en annan myndighet som har i uppdrag att utföra endast teknisk bearbetning eller teknisk lagring av de uppgifter som lämnas ut för den utlämnande myndighetens räkning. Uppgifter ska – enligt den föreslagna bestämmelsen – inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av utkontraktering.

Regeringen har till våren (mars) 2022 aviserat propositionen En ny sekretessbrytande bestämmelse och inskränkt meddelarfrihet vid teknisk bearbetning och lagring av uppgifter.

I december 2021 lämnade utredningen sitt slutbetänkande Säker och kostnadseffektiv it-drift – förslag till varaktiga former för samordnad statlig it-drift (SOU 2021:97).

Utredningen anför att myndigheternas it-driftslösningar inte alltid är tillräckligt säkra eller kostnadseffektiva. Det behövs bättre förutsättningar för förvaltningen att få tillgång till säkra och kostnadseffektiv it-drift. Det kan göras på olika sätt, bl.a. genom tydligare rättsliga förutsättningar för utkontraktering av it-drift till privata leverantörer men också genom varaktiga former för samordnad statlig it-drift.

I betänkandet föreslår utredningen att regeringen ska inrätta varaktiga former för samordnad statlig it-drift. Den samordnade statliga it-driften ska bidra till att lösa gemensamma behov och problem samt bidra med stöd till myndigheter i arbetet med att välja säkra och kostnadseffektiva lösningar för it-drift – från informationskartläggning och informationsklassificering till val av it-driftsform: egen regi, samordnad statlig regi eller genom utkontraktering till en privat leverantör. Utredningen föreslår även att regeringen ska skapa mer varaktiga former för ett samordnat statligt tjänsteutbud.

Det ställs enligt utredningen särskilda krav på säkerheten i ett samordnat statligt tjänsteutbud där myndigheter erbjuder it-driftslösningar till andra myndigheter. Genom ett samordnat statligt tjänsteutbud samlas informationsmängder från flera olika myndigheter hos ett fåtal myndigheter. Det samordnade statliga tjänsteutbudet bör därför bygga på en flexibel och transparent lösning där it-driftstjänster från flera privata leverantörer ingår. Statliga aktörer måste dock ha rådigheten över det samordnade statliga tjänsteutbudet. Utredningen anser att försvarsmyndigheterna och Säkerhetspolisen ska undantas från den samordnade statliga it-driften. Några andra myndigheter bedömer utredningen inte bör undantas.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 behandlade utskottet motionsyrkanden om digitalisering (bet. 2020/21:KU22) och anförde då följande:

Utskottet noterar att det pågår arbete för att utnyttja digitaliseringens möjligheter bättre inom förvaltningen. Exempelvis har It-driftsutredningen nyligen lämnat ett delbetänkande och ska slutredovisa sitt uppdrag senast i oktober 2021. I januari 2021 fick Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag av regeringen att tillhandahålla ett rättsligt stöd till den offentliga förvaltningen avseende förvaltningsgemensamma digitaliseringsfrågor. Mot den bakgrunden finner inte utskottet skäl att föreslå riksdagen att besluta något tillkännagivande om digitala tjänster inom förvaltningen. Motionsyrkandena avstyrks.

Företrädare för Moderaterna, Sverigedemokraterna och Centerpartiet reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning att det med hänsyn till det arbete som pågår inte finns skäl att ta något initiativ i enlighet med motionärernas förslag. Motionsyrkandena avstyrks.

Opinionsbildande verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om opinionsbildande verksamhet.

Jämför reservation 9 (M).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) föreslås att myndigheter inte bör bedriva opinionsbildande verksamhet (yrkande 12) och att det bör utredas hur man kan förbjuda myndigheter att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdag, regering och andra offentliga beslutsfattare (yrkande 13).

I motion 2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 1 föreslås en översyn av myndigheternas regleringsbrev för att myndigheterna ska ägna sig åt myndighetsutövning och inte politisk opinionsbildning. Ett likadant yrkande finns i motion 2021/22:3565 av Lars Beckman och Jan Ericson (båda M).

Sten Bergheden (M) anser i motion 2021/22:1875 att styrningen av statliga myndigheter, verk och bolag bör förtydligas för att motverka att partipolitisk kommunikation och försök till politisk påverkan förmedlas av dessa institutioner.

Gällande rätt

Regeringsformen

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen gäller att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

Förvaltningslagen

I 5 § förvaltningslagen anges bl.a. att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. I sin verksamhet ska myndigheten vara saklig och opartisk.

I förarbetena anförs att inom förvaltningsrätten är legalitetsprincipen av central betydelse eftersom kravet på författningsstöd bildar utgångspunkt för myndigheternas verksamhet såväl när det gäller att handlägga ärenden och besluta i dessa som i fråga om annan verksamhet som en myndighet bedriver (prop. 2016/17:180 s. 58 f.). Vidare anförs att Förvaltningsrättsutredningen har med en praxisgenomgång belyst att det i viss utsträckning förekommer att förvaltningsbeslut som överklagats till allmän förvaltningsdomstol upphävs av domstolen med hänvisning till att det nödvändiga författningsstödet för åtgärden har saknats (se SOU 2010:29 s. 145–146). I propositionen anförs att detta dock inte betyder att myndigheterna har utövat sin offentliga makt helt utan hänsyn till gällande rätt. Normalt får det i stället antas vara fråga om en felaktig tolkning av tillämpliga – och kanske ibland oklara – bestämmelser. I vissa situationer blir gränsen mellan oriktig tillämpning av rättsregler och avsaknaden av författningsstöd också flytande. Utredningens praxisgenomgång ger en klar indikation på att myndigheterna inte alltid i tillräcklig utsträckning tar reda på om att de har stöd i rättsordningen för sina åtgärder. Utvecklingen från en mer klassisk förvaltning mot en förvaltning med ökade inslag av informationsuppgifter och mera kundrelaterade aktiviteter, t.ex. i form av olika digitala självbetjäningstjänster, har också inneburit ökade risker i detta avseende. Det är därför enligt propositionen angeläget att ge en klar signal om att all offentlig verksamhet, oavsett dess karaktär, ytterst måste grundas på skrivna regler i rättsordningen (prop. 1973:90 s. 397). Skiljelinjen mellan privaträttsliga subjekts principiella rätt till ett fritt agerande och myndigheternas skyldighet att fullgöra bestämda uppgifter i det allmännas tjänst bör alltså tydligt markeras.

Regeringens förvaltningspolitiska proposition

I proposition 2009/10:175 (s. 38 f.) bedömde regeringen att det inte bör vara en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning eller företräda sårintressen inom sitt verksamhetsområde. Informationsverksamheten bör enligt regeringen ligga inom ramen för myndigheternas instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag. Vidare ansåg regeringen att när

myndigheten har informationsuppgifter som ska påverka människors attityder eller beteenden bör informationsinsatserna prövas särskilt noggrant av myndigheten. För att förtydliga och avgränsa myndigheternas informationsuppgifter bedömde regeringen att berörda myndigheters instruktioner borde ses över.

Av propositionen framgår att Förvaltningskommittén hade definierat opinionsbildning som externa informationsaktiviteter riktade mot allmänheten i syfte att aktivt påverka dess kunskaper, attityder och beteenden i en avsedd riktning. Regeringen ansåg inte att det var relevant att använda begreppet opinionsbildning för den sakliga och opartiska information som myndigheterna enligt sina uppdrag ska tillhandahålla och sprida. Regeringen ansåg att myndigheter bör få använda information i sin verksamhetsutövning som ett medel för att påverka kunskaper, attityder och beteenden, under förutsättning att informationen är saklig och opartisk, att insatsen ligger inom ramen för myndighetens uppgifter och inte står i konflikt med någon annan uppgift eller roll som myndigheten har. Utformningen av informationsinsatser som har som uttalat syfte att påverka attityder och beteenden borde dock enligt regeringen prövas noggrant av myndigheten.

Regeringen ansåg däremot inte att det är en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning som innebär att myndigheten tar ställning för den ena eller andra sidan i en partipolitiskt kontroversiell fråga i syfte att påverka riksdagen eller regeringen. I kravet på saklighet och opartiskhet ligger att myndigheten inte ska företräda och bedriva lobbying för särintressen inom sitt verksamhetsområde. Det är däremot enligt propositionen viktigt att myndigheten i den allmänna debatten kan bidra med saklig information som kan förbättra underlaget för politiska ställningstaganden.

Regeringen ansåg att det var av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämnde god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör tillämpas vid val av form för opinionsbildande verksamhet. Regeringen bedömde också att myndighetschefernas och de anställdas omdöme var av avgörande betydelse.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade motionsyrkanden om opinionsbildande myndigheter våren 2011 (bet. 2010/11:KU23). Utskottet delade regeringens bedömning att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämnde god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet ansåg att frågor om bl.a. myndigheters verksamhet främst är regeringens uppgift att ta ställning till. Även våren 2013 avstyrkte utskottet motioner om opinionsbildande myndigheter med samma motivering (bet. 2012/13:KU19).

Våren 2016 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om antalet myndigheter och opinionsbildande myndigheter (bet. 2015/16:KU17). Utskottet påpekade

återigen att det var av största vikt att myndigheternas information präglades av det Förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed.

Våren 2018 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motioner om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter (bet. 2017/18:KU37). Utskottet var inte heller berett att ta något initiativ till ett tillkännagivande om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva opinionsbildande verksamhet gentemot svenska beslutsfattare. (Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.)

Även våren 2019 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om myndigheters opinionsbildande verksamhet (bet. 2018/19:KU28). Utskottet ansåg att det var av största vikt att myndigheternas information präglades av det som Förvaltningskommittén benämnde god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet fann inte skäl att ta något initiativ i frågan om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter. Inte heller var utskottet berett att ta något initiativ i frågan om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva sådan verksamhet. Våren 2021 avstyrktes motsvarande motionsyrkanden efter förenklad beredning (bet. 2020/21:KU22).

Utskottets ställningstagande

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Legalitetsprincipen är också central för myndigheternas verksamhet. Den innebär att all offentlig verksamhet, oavsett dess karaktär, ytterst måste grundas på skrivna regler i rättsordningen (prop. 1973:90 s. 397).

Utskottet vill mot bakgrund av detta framhålla att myndigheternas information till allmänheten eller i andra sammanhang alltid måste vara saklig och opartisk. Detta kan innebära att vissa uttryck som vid informationsgivning är önskvärda från kommunikativ synpunkt får träda tillbaka för kravet på en allsidig belysning av en fråga som motsvarar dess komplexitet.

Vidare vill utskottet framhålla att myndigheternas informationsverksamhet måste ligga inom ramen för myndigheternas instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag.

Utskottet finner inte skäl att ta något initiativ med anledning av förslagen i motionerna. Motionsyrkandena avstyrks.

Språktolkar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om språktolkar.

Jämför reservation 10 (M) och 11 (SD) samt det särskilda yttrandet (KD).

Motionerna

I partimotion 2021/22:4033 av Ulf Kristersson m.fl. yrkande 13 föreslås att rätten till betald tolk ska begränsas för personer med permanent uppehållstillstånd.

Matheus Enholm m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2021/22:3293 yrkande 4 att rätten till skattefinansierad tolk begränsas.

I kommittémotion 2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD) föreslås dels att begränsa rätten till offentligt finansierad tolk så att man har rätt till betald tolk i fem år efter att man fått uppehållstillstånd (yrkande 42), dels att barntolkning ska förbjudas (yrkande 43), dels att det inrättas en statlig auktorisering och utbildning av tolkar samt ett register över tolkar som arbetar för det offentliga (yrkande 44).

I flera andra motioner föreslås att rätten till skattefinansierad tolk ska begränsas. Det föreslås i motion 2021/22:579 av Jan Ericson (M), motion 2021/22:614 av Josefin Malmqvist (M), i motion 2021/22:1453 av Boriana Åberg (M) och i motion 2021/22:1958 av Ellen Juntti m.fl. (M).

I motion 2021/22:818 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och i motion 2021/22:1000 av Robert Stenkvisst (SD) föreslås att man utreder möjligheten att införa en bortre gräns för rätten till skattefinansierad tolk.

Anders Hansson m.fl. (M) föreslår i motion 2021/22:1868 en översyn av reglerna kring utbetalning för kostnader för tolk för att öka medfinansieringsgraden för den som anser sig vara i behov av tolk.

I motion 2021/22:2969 av Eric Palmqvist (SD) föreslås en översyn av reglerna om möjligheten att debitera den enskilde för outnyttjade tolktjänster.

Ludvig Aspling m.fl. (SD) föreslår i motion 2021/22:3704 yrkande 9 att rätten till tolk ska begränsas och att myndighetsinformation på andra språk än svenska ska begränsas.

Gällande rätt

I 13 § förvaltningslagen (2017:900) anges att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

I förarbetena (prop. 2016/17:180 s. 299) anges att behovskriteriet ger utrymme för myndigheterna att i vissa fall avstå från tolkning eller

översättning. Ett tänkbart exempel kan enligt regeringen vara ärenden av mindre vikt för den enskilde där kostnaderna för åtgärden framstår som oproportionerliga i förhållande till den enskildes möjligheter att ändå ta till vara sin rätt. Det är alltså ytterst myndigheten som avgör om och i vilken utsträckning det finns ett behov av tolk eller översättning i det enskilda ärendet. Vidare anförs att många gånger kan också behovet av sådana åtgärder tillgodoses i tillräcklig utsträckning med hjälp av myndighetens egna resurser och utan att det är nödvändigt att använda en extern tolk eller översättare (s. 85).

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 19 oktober 2017 (dir. 2017:104) att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar. Uppdraget omfattade också att lämna förslag till ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för att samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster i talade språk ska kunna tillgodoses. Utredningen, som antagit namnet Tolkutredningen, överlämnade i december 2018 sitt betänkande Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83). Utredningen föreslår bl.a. att den offentliga sektorn planerar långsiktigt, samverkar, koordinerar och använder befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt

Av Tolkutredningens betänkande framgår att staten, kommunerna och regionerna (tidigare landsting) sedan några år upplever ett ökande behov av tolktjänster, en fråga av betydelse inte enbart för offentlig sektors effektivitet och patient- och rättssäkerheten, utan även för samhällets mer övergripande integrationspolitik och utveckling. Dagens tolktjänster fullgörs i samverkan mellan offentlig sektor, privata och offentliga tolkförmedlingar och 5–6 000 tolkar, i regel självständiga uppdragstagare. De samlade kostnaderna för sektorn utgör ca 2 miljarder kronor per år. Tolkyrket är krävande, trots det saknar flertalet tolkar såväl auktorisation som tolkutbildning, eftersom det hittills varit möjligt att ändå arbeta som tolk.

Utredningen föreslog att staten och den offentliga sektorn i huvudsak ska nyttja tjänster från tolkar som är auktoriserade eller har registrerats med godkänd utbildning. I betänkandet anförs att samhällets tolktjänster utgör ett betydelsefullt, nödvändigt men även kostnadsdrivande inslag i en rad offentliga verksamheter. Utveckling av nödvändiga kvalitetskrav och uppföljning av dessa förutsätter enligt utredningen i viss utsträckning ökat stöd och styrning genom tillsynsåtgärder. Utredningen föreslog en ny tolklag. Regleringen ska förutom registrering och tillsyn av tolkförmedlingar avse utvidgad tillsyn av auktoriserade och utbildade tolkar.

Tolkutredningen förtydligade också barnkonventionens barnperspektiv i svensk lag med förbud mot att använda barn för tolktjänster.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Liknande motionsyrkanden behandlades av utskottet i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag (bet. 2017/18:KU2). Utskottet uttalade att det är viktigt att personer som inte behärskar svenska får tillgång till tolkning och översättning i den mån som bedöms rimlig vid kontakter med myndigheter och sjukvård. Utskottet förutsatte att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation och noterade att behovskriteriet i den nya förvaltningslagen tar sin utgångspunkt i den enskildes möjligheter att ta till vara sin rätt. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena.

I betänkande 2017/18:KU37 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden och vidhöll sitt tidigare ställningstagande.

Våren 2019 avstyrkte också utskottet liknande motionsyrkanden och anförde att utskottet förutsatte att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation (bet. 2018/19:KU28). Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Våren 2021 avstyrktes motsvarande motionsyrkanden efter förenklad beredning (bet. 2020/21:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och avstyrker motionsyrkandena.

Handläggningstider

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om handläggningstider.
Jämför reservation 12 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 15 föreslås att handläggningsavgifter som en sökande har betalat helt eller delvis ska återbetalas om handläggningen av ärendet inte avslutas inom tidsfristen för ärendet.

Sten Bergheden (M) föreslår i motion 2021/22:1871 yrkande 1 att regeringen bör skärpa kraven på myndigheterna att följa de handläggningstider som följer av svensk lagstiftning och EU-lagstiftning.

I motion 2021/22:1648 av Rickard Nordin (C) föreslås skarpa deadlines för myndigheternas tillståndsgivning. Huvudregeln bör enligt motionären vara att de ärenden som inte handläggs i tid automatiskt blir godkända.

Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C) framhåller i motion 2021/22:2068 betydelsen av snabbare hantering av tillståndsärenden hos myndigheter och domstolar.

Gällande rätt

Förvaltningslagen

I 11 § förvaltningslagen (2017:900) anges att om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. Enligt 12 § får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet, om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

I 4 § förvaltningslagen anges att om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen, tillämpas den bestämmelsen.

På en del områden finns det specialbestämmelser som ger vissa intresseorganisationer klagorätt, se t.ex. 9 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160) och 16 kap. 12 och 13 §§ miljöbalken. Det förekommer också att det i lagar anges en viss tid inom vilken en myndighet ska fatta beslut. Om myndigheten inte fattar beslut inom den angivna tiden ska ansökan anses ha beviljats, se t.ex. 14 kap. 2 b § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

I förarbetena till förvaltningslagen framhålls att Europadomstolens i sin praxis i fråga om långsam handläggning i nationella domstolar betonat värdet av preventiva rättsmedel som kan användas för att påskynda ett förfarande och därmed leda till att en kränkning undviks (prop. 2016/17:180 s. 103 f.). Domstolen ser positivt på att sådana rättsmedel införs vid sidan av sådana kompensatoriska rättsmedel som kan användas i efterhand för att ge gottgörelse vid uppkomna kränkningar.

Skadestånd

Av 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen (1972:207) följer att staten eller en kommun ska ersätta personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i sådan verksamhet som staten eller kommunen svarar för. Av punkt 2 i samma paragraf följer att staten eller kommunen också ska ersätta skada som uppkommer på grund av att någon, genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning, allvarligt kränks

genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära.

Om dessa förutsättningar för skadeståndsskyldighet inte är uppfyllda följer av praxis att staten eller en kommun i stället kan vara ersättningsskyldig för ideell skada som uppkommer till följd av en kränkning av någons fri- och rättigheter enligt Europakonventionen (se bl.a. NJA 2005 s. 462, NJA 2009 s. 463 och NJA 2009 not. 70). Sådan skadeståndsskyldighet kan vara aktuell t.ex. om den enskildes rätt till domstolsprövning inom skälig tid har kränkts och han eller hon inte kan gottgöras för kränkningen på något annat sätt, t.ex. genom strafflindring i det enskilda fallet (NJA 2012 s. 1038 I och II).

Pågående arbete

Tillväxtverket

Tillväxtverket har i uppdrag att följa upp 19 statliga myndigheters arbete med att förenkla inom sina ansvarsområden (N2014/05377). Uppdraget omfattar tre delar; handläggningstider, hur nöjda företagen är med sina kontakter med myndigheterna och myndigheternas samråd med företagen. I slutrapporten (N2021/01334) för hela perioden 2014–2020 bedömer Tillväxtverket att det finns en viss positiv utveckling mot kortare handläggningstider. Det finns exempel både på handläggningsprocesser som har förbättrats och andra som har försämrats under perioden. Handläggningstiderna har minskat för ca 41 procent av de uppföljda handläggningsprocesserna, samtidigt som det har varit en ökning för ca 32 procent av handläggningsprocesserna.

Miljöprövning

Regeringen tillsatte hösten 2020 Miljöprövningsutredningen (dir. M 2020:06) med uppdrag att se över det nuvarande systemet för prövning enligt miljöbalken och föreslå åtgärder för att uppnå en modernare och mer effektiv prövning. Syftet är att underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser samtidigt som ett bibehållet miljöskydd säkerställs. Utredningen ska presentera sitt betänkande i maj 2022.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om handläggningstider och dröjsmål hos myndigheter har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag. Utskottet konstaterade då att det i förslaget till en ny förvaltningslag finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlett av en enskild part handläggs långsamt (bet. 2017/18:KU2). Därmed fick motionsyrkandena anses vara tillgodosedda.

Våren 2018 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om handläggningstiden hos myndigheter (bet. 2017/18:KU37). Utskottet anförde att en ny förvaltningslag skulle träda i kraft den 1 juli 2018 och att det i den finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlets av en enskild part handläggs långsamt. Utskottet fann därför inte skäl att ta något initiativ i frågan. Våren 2019 gjorde utskottet en liknande bedömning (bet. 2018/19:KU28). Efter förenklad beredning avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden våren 2021 (bet. 2020/21:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att den nya förvaltningslagen trädde i kraft 2018. I den lagen finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlets av en enskild part handläggs långsamt. Mot denna bakgrund är inte utskottet berett att föreslå något initiativ i frågan. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Regelförenkling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regelförenkling.
Jämför reservation 13 (C) och 14 (L).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) föreslås en mer sammanhållen transparent regelförenklingsprocess (yrkande 1), att regeringen i sin styrning och ledning av myndigheter bör tydliggöra arbetet med regelförenklingar (yrkande 5) och att man ska ta fram index och nyckeltal för att kunna mäta och utvärdera förenklingsarbetet hos myndigheterna (yrkande 6).

Lina Nordquist m.fl. (L) föreslår i kommittémotion 2021/22:3983 yrkande 32 att det införs en utmanarrätt i fråga om regler för anställda i offentlig sektor.

I motion 2021/22:2865 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 föreslås en kampanj för medborgarförslag liknande den i Danmark. I motionen anfördes att regeringen i Danmark har genomfört en kampanj där bl.a. anställda i den offentliga sektorn uppmanades att anmäla s.k. onödiga regler.

Gällande rätt

Regelrådet inrättades 2008 som ett led i regeringens arbete med regelförenkling. Regelrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket som har till uppgift att granska konsekvensutredningar till nya och ändrade regler som får effekter av betydelse för företag. Om regelgivare bedömer att

ett författningsförslag kan få sådana effekter ska förslaget med tillhörande konsekvensutredning remitteras till Regelrådet. Regelrådet granskar de remitterade konsekvensutredningarna och bedömer om de uppfyller kraven som ställs i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Regelrådet granskar även konsekvensutredningar som är upprättade på EU-nivå, efter begäran av ansvarigt svenskt departement eller myndighet.

Pågående arbete

Förenklingspolitik

Regeringen överlämnade i september 2021 skrivelse 2021/22:3 En förenklingspolitik för stärkt konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen nya mål för förenklingspolitiken. Detta är de nya målen:

1. De samlade regelverken ska utgå från proportionalitet och vara utformade så att de bidrar till att främja svenska företags tillväxt, konkurrenskraft samt innovations- och omställningsförmåga.
2. De kostnader för svenska företag som följer av regler ska över tid minska som andel av BNP, och kostnadsutvecklingen ska vara lägre än i omvärlden.
3. Förvaltningsmyndigheters handläggningstider för ärenden som rör företag ska bli kortare och mer transparenta och den förväntade handläggningstiden ska synliggöras för den sökande i fler ärendekategorier.
4. Förvaltningsmyndigheters bemötande och service till företag ska vara företagsanpassat och väl fungerande.
5. Andelen tjänster för företagets kontakter med det offentliga som är digitala och andelen enskilda ärenden som kan hanteras digitalt ska öka i syfte att förenkla företagets uppgiftslämnande och övriga myndighetskontakter – det långsiktiga målet är att företagen ska lämna en uppgift en gång och till ett ställe.

Regeringen beskriver också hur den avser att arbeta med att följa upp och nå de nya målen för förenklingspolitiken, bl.a. vilka typer av nya uppdrag som behöver lämnas till olika myndigheter och hur konsekvensutredningarna behöver vidareutvecklas för att nå målen för förenklingspolitiken.

Skrivelsen har hänvisats till näringsutskottet för beredning.

EU:s lagstiftning

EU-kommissionen antog den 29 april 2021 ett meddelande om bättre lagstiftning där det förs fram flera förslag för att anpassa EU:s lagstiftningsprocess för framtiden (COM(2021) 219). Kommissionen föreslår bl.a. följande åtgärder:

- Eliminera hinder och onödig byråkrati som fördröjer investeringar och uppbyggnaden av 2000-talets infrastruktur, i samarbete med medlemsländerna, regioner och viktiga aktörer.
- Förenkla offentliga samråd genom att införa en enda uppmaning att inkomma med synpunkter på den förbättrade portalen Kom med synpunkter.
- Införa principen ”En in, en ut” som ska minska bördorna för invånarna och företagen genom att man särskilt uppmärksammar konsekvenserna av och kostnaderna för att tillämpa lagstiftningen, särskilt för små och medelstora företag. Med den här principen kan man säkerställa att nya bördor som införs kompenseras genom att likvärdiga bördor på samma politikområde tas bort.
- Integrera FN:s mål för hållbar utveckling så att alla lagstiftningsförslag bidrar till Agenda 2030 för hållbar utveckling.
- Förbättra det sätt på vilket lagstiftning behandlar och stöder hållbarhet och den digitala omställningen.
- Integrera strategisk framsyn i politiken för att anpassa den efter framtida behov, exempelvis genom att ta hänsyn till nya stora trender på olika områden som miljö, digitalisering, geopolitik och samhällsekonomi.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2018 behandlade utskottet motionsyrkanden om regelförenkling och tidsbegränsning av regler (bet. 2017/18:KU39). Utskottet avstyrkte motionerna och anförde följande:

Som utskottet redovisat ovan pågår det ett löpande arbete för att förenkla regler. När det gäller att identifiera regler som upplevs som krångliga arbetar de statliga myndigheterna med tillitsbaserad styrning för att öka rättssäkerheten och effektiviteten i den offentliga verksamheten. Tillitsbaserad styrning handlar om att styrningen bör fokusera mer på tillit för att ta vara på medarbetarnas verksamhetsnära kunskap och erfarenheter. Statskontoret har i rapporten Projekt som bidrar till utvecklingen av en tillitsbaserad styrning redovisat goda exempel på hur myndigheter arbetar med detta. Utskottet vill också framhålla att regeringen ständigt ser över behovet av att ge fler myndigheter i uppdrag att arbeta med förenklingsfrågor för företag. Utskottet noterar vidare att regeringen arbetar med digitalisering och samordning av myndigheter för att minska regelkrångel bl.a. genom uppdraget till Tillväxtverket och 13 andra myndigheter att arbeta mot målen i förenklingsarbetet. Utskottet konstaterar också att riksdagen har riktat två tillkännagivanden om regelförenklingar och handläggningstider till regeringen under 2017 och 2018.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandena.

Även våren 2019 avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden. Utskottet välkomnade det löpande arbetet för att förenkla regler och förutsatte att regeringen även i fortsättningen arbetar med frågan (bet. 2018/19:KU28). Utskottet ansåg dock att inte att det fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Företrädare för Liberalerna reserverade sig.

I betänkande 2020/21:KU22 avstyrkte utskottet i förenklad ordning motionsyrkanden om regelförenkling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det löpande arbetet för regelförenkling som pågår och förutsätter att regeringen även i fortsättningen arbetar med frågan. Motionsyrkandena avstyrks.

Tjänstemannaansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att den skyndsamt bör utreda och införa ett modernare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten.

Jämför reservation 15 (S, C, V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 2 föreslås ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom utvidgat straffansvar för tjänstefel för att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten. Ett motsvarande yrkande finns i motion 2021/22:1872 av Sten Bergheden (M). Jan Ericson (M) föreslår i motion 2021/22:595 att nya regler om tjänstemannaansvar införs. I motion 2021/22:3844 av Louise Meijer föreslås att man bör minska slöseriet med skattemedel och därför införa ett utvidgat tjänstemannaansvar där ansvar för offentliga medel ingår.

I kommittémotion 2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 10 framhålls behovet av ett utökat tjänstemannaansvar som innefattar en möjlighet till avsked för att skydda markägare mot felaktig tjänsteutövning i frågor som berör äganderätten. Matheus Enholm m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2021/22:3293 yrkande 1 att ett fullständigt tjänstemannaansvar införs. I motion 2021/22:268 av Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslås att ett reellt tjänstemannaansvar införs.

I kommittémotion 2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 15 föreslås att ett moderniserat ämbetsmannaansvar ska införas.

Gällande rätt

Ämbetsansvarsreformen

De nuvarande bestämmelserna om ansvar för tjänstemän fick sin huvudsakliga utformning 1975 genom den s.k. ämbetsansvarsreformen (prop. 1975:78). Reformen var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering.

Före ämbetsansvarsreformen gällde ett långtgående, särskilt straffrättsligt ansvar för offentligt anställda tjänstemän som innebar att de kunde dömas för tjänstefel (att genom försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätta vad som åligger tjänstemannen enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet) eller tjänstemissbruk (att som tjänsteman missbruka sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild). Den som ämbetsansvaret gällde kunde vid sidan av vanliga straff dömas till de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension (som avskaffades i samband med reformen). Utöver dessa straffrättsliga regler gällde för statstjänstemän bestämmelser om disciplinansvar i den numera upphävda statstjänstemannalagen (1965:274). Enligt denna (19 §) kunde en tjänsteman åläggas disciplinstraff – varning, löneavdrag, suspension eller, med vissa begränsningar, avsättning – för förseelser enligt en gärningsbeskrivning som i princip var densamma som för tjänstefel. För högre statstjänstemän skulle brott i tjänsten i stället beivras efter åtal (18 §). De kommunalt anställdas disciplinansvar var i huvudsak reglerat i kollektivavtal.

År 1989 genomfördes en ny reform som bl.a. innebar att det straffrättsliga tjänsteansvaret utvidgades på så sätt att straff skulle kunna utdömas inte endast för gärningar som innefattade felaktig myndighetsutövning utan även för andra oriktiga handlingar som hade nära anknytning till myndighetsutövning (prop. 1988/89:113). Straffansvar skulle vidare kunna utdömas vid oaktsamhet och inte endast vid grov oaktsamhet eller uppsåt.

Tjänstefel

Enligt 20 kap. 1 § brottsbalken (BrB) ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar. Straffansvaret utvidgades 1989 (jfr prop. 1988/89:113) till fall där gärningen har begåtts vid myndighetsutövning; tidigare krävdes att den begåtts i myndighetsutövning. Genom ändringen kom tillämpningsområdet, åtminstone i princip, att bli detsamma som enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

Lagen om offentlig anställning

Frågor om skiljande från tjänsten regleras i lagen (1982:80) om anställningsskydd och lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA. I LOA finns även bestämmelser om att arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, om felet med hänsyn till samtliga omständigheter inte är ringa, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse (14 §). Disciplinpåföljder är varningar och löneavdrag (15 §). Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott

ska enligt 22 § LOA anmälas till åtal om misstanken avser bl.a. tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 § BrB.

Myndighetsförordningen

Av 25 § myndighetsförordningen (2007:515) följer att om regeringen har bestämt att det ska finnas en personalansvarsnämnd vid myndigheten ska nämnden pröva frågor om skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden (när anställningen inte är en provanställning), disciplinansvar, åtalsanmälan samt avstängning.

Myndigheternas personalansvarsnämnder har enligt budgetpropositionen för 2018 viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för statlig förvaltning och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av de enskilda ärendena. De statliga myndigheterna hanterade 298 personalansvarsärenden 2016, vilket var 26 fler än 2015 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 118).

Statens ansvarsnämnd prövar frågor om disciplinansvar, åtalsanmälningar, avskedanden, avstängningar och läkarundersökningar med tvång när det gäller statligt anställda i högre befattningar. Till denna krets hör bl.a. myndighetschefer, domare, åklagare och professorer.

Pågående arbete

Regeringen gav den 14 maj 2020 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. överväga och ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag (dir. 2020:54). Utredningen tog sig namnet Utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor.

Utredningen tillsattes bl.a. mot bakgrund av ett tillkännagivande som riksdagen gjorde på förslag från konstitutionsutskottet, se nedan.

I direktiven anförts att allmänheten har ett berättigat krav på att statlig och kommunal verksamhet bedrivs på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. För att allmänheten ska ha ett högt förtroende för den offentliga verksamheten är det nödvändigt att det finns ett effektivt system för ansvarsutkrävande när det begås felaktigheter. Ett effektivt system för ansvarsutkrävande stärker också medborgarnas rättssäkerhet. Mot denna bakgrund är det viktigt att straffansvaret för tjänstefel är ändamålsenligt utformat.

Vidare anförts i direktiven att frågan om tjänstemannaansvaret varit föremål för omfattande diskussion sedan såväl 1975 års reform som 1989 års reform. Det har bl.a. ifrågasatts om avkriminaliseringen som blev följden av 1975 års reform gick för långt och om det straffrättsliga ansvaret på nytt borde utökas.

Den 2 februari 2022 överlämnade utredningen sitt betänkande En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2).

I fråga om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel anför utredningen att allmänheten har ett berättigat krav på att offentlig verksamhet bedrivs på ett

korrekt och ansvarsfullt sätt. Det är också enligt utredningen viktigt att allmänheten har ett högt förtroende för verksamheten och för samhällets institutioner.

Utredningen anför också att det är nödvändigt att det finns ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande när det begås felaktigheter inom den offentliga verksamheten. Ett sådant system stärker enligt utredningen medborgarnas rättssäkerhet och krävs för att allmänheten ska ha ett högt förtroende för förvaltningen. Det individuella ansvarsutkrävandet för offentligt anställda vilar emellertid inte bara på straffrätten. Det finns också ett skadeståndsrättsligt ansvar samt ett disciplinärt ansvar. Därutöver fyller Justitieombudsmannen och Justitiekanslern viktiga funktioner genom möjligheterna att bl.a. rikta kritik mot felaktigheter i tjänsteutövningen och på så sätt bidra till bl.a. normbildningen och den praktiska hanteringen av olika frågor. De skilda delarna av ansvarssystemet fyller delvis olika funktioner men hänger ändå tydligt samman. Utredningen framhåller att förändringar i någon eller några delar av systemet kan förväntas påverka en eller flera av de andra delarna. Utredningen har därför ansett att det funnits skäl till viss försiktighet med att föreslå förändringar i en del av systemet när övriga delar inte har varit föremål för bedömning.

Enligt utredningen har det inte framkommit några starka skäl att avgränsa tjänstefelsansvaret på annat sätt än till myndighetsutövning. Myndighetsutövning är ett över tid noga utmejslat begrepp som enligt utredningens bedömning inte vållar några större tillämpningssvårigheter i detta sammanhang. Vidare bör det även fortsättningsvis enligt utredningen finnas möjlighet att bedöma en gärning som ringa. Åklagare och domstolar ges därigenom möjlighet att göra en nyanserad bedömning av vilka ageranden som är straffvärda. Det framstår enligt utredningen inte som en lämplig ordning att alla gånger straffa den som begår ett fel inom ramen för sin tjänst men som exempelvis arbetar under hård arbetsbelastning.

Ett mer principiellt skäl för att utvidga det straffrättsliga tjänstefelsansvaret skulle enligt utredningen kunna vara att i större utsträckning binda tjänstemännens arbete vid olika styrande regler. Det skulle rimligtvis medföra behov av en större detaljstyrning av förvaltningen eftersom ett utvidgat ansvar för tjänstemännen sannolikt skulle leda till en större efterfrågan från tjänstemännen på tydlighet i styrningen av verksamheten. Det kan dock enligt utredningen ifrågasättas om detta skulle vara i linje med regeringens arbete med en mer tillitsbaserad styrning och kan också diskuteras i relation till kriterier som Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) identifierat som viktiga för medborgarnas förtroende för förvaltningen. Dessutom skulle enligt utredningen en ökad detaljstyrning kunna leda till minskad effektivitet och sänkt kvalitet i många verksamheter.

Vidare anför utredningen att ett utvidgat tjänstefelsansvar skulle kunna hävdas ge tjänstemännen större integritet. Genom att (i fler situationer än i dag) kunna hänvisa till straffansvaret skulle – enligt ett sådant resonemang – den enskilda tjänstemannen bättre kunna stå emot påtryckningar från chefer,

ledning eller från politiskt håll att agera i strid med vad som åligger honom eller henne i tjänsten. Å andra sidan är det tänkbart att ett utvidgat ansvar också skulle kunna komma att göras gällande mot enskilda tjänstemän som väljer att inte följa arbetsledningen i alla lägen. Det framstår enligt utredningen inte som troligt att ett utvidgat straffansvar skulle ge tjänstemännen större integritet i arbetet.

Utredningen anför också att ett alltför strängt och onyanserat straffansvar riskerar att skapa en osäkerhetskultur med tjänstemän som är rädda för att fatta beslut. Det skulle enligt utredningen vara negativt för många verksamheter och inte minst där det ställs krav på den enskilda personen att kunna fatta snabba beslut, exempelvis inom polisen. Dessa risker skulle kunna förstärkas av att många tjänstemän upplever att de i allt större utsträckning utsätts för våld, hot och trakasserier från allmänheten. I förlängningen skulle enligt utredningen ett utvidgat tjänstefelsansvar – av angivna skäl – kunna medföra problem att rekrytera och upprätthålla kompetens inom viktiga funktioner i samhället där det redan ställs höga krav på den enskilda tjänstemannen.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att den nuvarande utformningen av straffbestämmelsen om tjänstefel inte medför några större tillämpningssvårigheter. De principiella skäl som kan anföras för ett utvidgat tjänstefelsansvar väger enligt utredningen inte upp riskerna med en sådan utvidgning. Utredningen föreslår därför inte några ändringar i det straffrättsliga tjänstefelsansvaret.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2018 föreslog utskottet att riksdagen skulle lämna ett tillkännagivande till regeringen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. Sverigedemokraterna lämnade ett särskilt yttrande. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag (bet. 2017/18:KU37, rskr. 2017/18:229–230).

Utskottet anförde följande:

1975 års ämbetsansvarsreform var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering av fel och försummelser i den offentliga verksamheten. Frågan om utformningen av det straffrättsliga ansvaret för offentliga tjänstemän har alltsedan dess varit föremål för diskussion. Det har bl.a. hävdats att avkriminaliseringen gick för långt och att det straffrättsliga ansvaret borde utökas.

Ett utökat straffansvar för tjänstefel skulle enligt utskottets mening stärka skyddet för medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten. Det skulle också stärka tjänstemännens position mot otillbörliga politiska påtryckningar och därigenom bidra till att säkerställa förvaltningens självständighet. Utskottet anser mot den bakgrunden att en översyn av lagstiftningen om tjänstefel bör göras med inriktningen att det straffbara området ska utvidgas. Det innebär inte att utskottet förespråkar en återgång till de bestämmelser som gällde före ämbetsansvarsreformen. Lagstiftningen bör i stället anpassas till dagens förhållanden och ge ett modernt och tydligt straffrättsligt skydd för den

offentliga verksamheten och medborgarnas rättssäkerhet. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2017/18:3119.

I den mån övriga motionsyrkanden sammanfaller med det utskottet har anfört kan de anses tillgodosedda, och riksdagen bör därför delvis bifalla dessa i de här aktuella delarna.

Våren 2019 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om tjänstemannaansvar (bet. 2018/19:KU28). Utskottet noterade att riksdagen våren 2018 hade riktat ett tillkännagivande till regeringen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. Utskottet ansåg att det inte fanns skäl att föreslå något ytterligare tillkännagivande i frågan.

Våren 2021 avstyrkte utskottet senast motionsyrkanden om tjänstemannaansvar (bet. 2020/21:KU22). Utskottet noterade att regeringen i maj 2020 gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. överväga och ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag. Företrädare för Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att enskilda tjänstemäns ansvar tydliggörs liksom att en god förvaltningskultur främjas. Vi ser med oro på att många enskilda människor och företagare uttrycker att man upplever byråkratin i dag både omfattande och politiserad. En återkommande kommentar är en upplevelse av att en tjänsteman driver en egen agenda, snarare än agerar opolitiskt och sakligt. Riksdagen tillkännagav för regeringen i april 2018 att man skulle utvidga straffansvaret för tjänstefel.

Frågan om utformningen av det straffrättsliga ansvaret för offentliga tjänstemän har diskuterats alltsedan ämbetsansvarsreformen 1975 medförde en omfattande avkriminalisering av fel och försummelser i den offentliga verksamheten. Säkerhetsskandalen vid Transportstyrelsen gav åter ljus på frågan då den på ett tydligt sätt illustrerade behovet av en översyn av lagstiftningen med inriktningen att vidga det straffbara området.

Ett modernt och vidgat tjänstemannaansvar skulle stärka skyddet för medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten. Ett utvidgat straffansvar för tjänstefel skulle även kunna stärka tjänstemännens position mot otillbörliga politiska påtryckningar och därigenom säkra och förstärka förvaltningens självständighet i vissa situationer. En tjänsteman skulle då i större utsträckning än i dag kunna hänvisa till straffansvaret för att motivera varför vederbörande är förhindrad att vidta vissa åtgärder.

Man kan ifrågasätta om dagens lagstiftning verkligen innebär en rimlig avgränsning av det straffbara området. Det går också att ifrågasätta om det är rimligt att ringa fall av tjänstefel helt ska hänskjutas till disciplinansvarsnämnder på arbetsplatsen. Inte nog med att ringa fall av

tjänstefel på detta sätt inte har någon straffrättsligt ansvarsutkrävande, dessa situationer lämnas i stället att avgöras av parter vars opartiskhet inte är garanterad och till ett forum utan insyn och transparens.

Offentliga tjänstemän verkar inom ett författningsstyrt system som ska förverkliga det demokratiska styrelseskicket och dess sakliga innehåll. De ska vara garantier för objektivitet, rättssäkerhet och effektivitet. Straffansvaret är en integrerad del av detta som gör den offentliga tjänsten speciell. Det utpekar något som särskilt viktigt eller värdefullt och i behov av skydd. Den som arbetar inom en sådan verksamhet kan i motsvarande mån sägas vara utpekad såsom särskilt viktig. Att straffbelägga felaktigheter visar hur allvarligt staten ser på missförhållanden inom den offentliga förvaltningen. Genom att införa ett utökat straffansvar för tjänstefel skulle betydelsen av rättssäkerhet, likabehandling och objektivitet inskräpas ytterligare. Det skulle långsiktigt också öka människors förtroende för den offentliga verksamheten.

Utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor har i sitt betänkande inte föreslagit några ändringar i det straffrättsliga tjänstefelansvaret.

Vi anser därför att regeringen skyndsamt bör utreda och införa ett modernare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten.

Rättstillämpning och vägledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rättstillämpning och vägledning.

Jämför reservation 16 (M, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6 föreslås att enskilda ska ha rätt att få skriftliga råd, rekommendationer och krav i samband med och vid tillsynsbeslut.

Camilla Brodin m.fl. (KD) föreslår i kommittémotion 2021/22:4219 yrkande 4 att man bör motverka regionala skillnader i regeltillämpningen.

Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M) föreslår i motion 2021/22:1817 att det i samband med att ny lagstiftning träder i kraft bör ges klara och tydliga föreskrifter om hur lagen ska tillämpas.

Sten Bergheden (M) föreslår i motion 2021/22:1871 yrkande 2 att regeringen förtydligar för myndigheterna att de måste följa svenska lagar och regler.

I motion 2021/22:2640 av Sten Bergheden (M) föreslås att länsstyrelser ska arbeta mer metodiskt för att rättstillämpningen ska bli mer enhetlig i hela landet.

I motion 2021/22:3260 av John Widegren (M) föreslås att regleringsbrev
bör utformas så att myndigheterna tillämpar den nya förvaltningslagen. I
motion 2021/22:3261 av John Widegren (M) yrkande 1 föreslås att
regleringsbrev bör utformas så att det tydligt framgår att det är
rättsordningen som gäller.

Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD) föreslår i motion 2021/22:3004
att det i förvaltningslagen förtydligas att det behövs en dialog mellan
myndigheterna och enskilda för att kunna bedöma om en åtgärd inte är
proportionerlig.

I motion 2021/22:1646 av Rickard Nordin (C) föreslås att myndigheters
besked i rättsliga frågor ska vara bindande.

Gällande rätt

Regeringsformen

I 1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen anges att den offentliga makten
utövas under lagarna.

I 1 kap. 9 § regeringsformen anges att domstolar samt
förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga
förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt
iaktta saklighet och opartiskhet.

Av 12 kap. 2 § regeringsformen framgår att ingen myndighet, inte heller
riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en
förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör
myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör
tillämpningen av lag.

Av 7 kap. 2 § regeringsformen framgår att behövliga upplysningar och
yttranden ska inhämtas från berörda myndigheter vid beredningen av
regeringsärenden. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som
behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i
den omfattning som behövs ges möjlighet att yttra sig.

I förarbetena framhålls att inhämtandet av yttranden från myndigheter,
organisationer och andra enskilda sammanslutningar är ett karakteristiskt och
betydelsefullt inslag i den svenska politiska beslutsprocessen (prop. 1973:90
s. 287).

Förarbeten, verkställighetsföreskrifter och allmänna råd

Förarbetena till lagar, bl.a. betänkanden från utredningar, propositioner och
utskottsbetänkanden, kan ge ledning för hur en lag ska tolkas och tillämpas.
Lagar kompletteras ofta genom föreskrifter som beslutas av regeringen i form
av verkställighetsföreskrifter eller efter att riksdagen delegerat till regeringen
att meddela närmare föreskrifter om olika frågor som regleras i lagen. Det
förekommer också att regeringen i sin tur delegerar till en myndighet att
besluta kompletterande föreskrifter till en lag.

Myndigheter lämnar ofta allmänna råd, dvs. generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende.

Lagrådet

Sedan lång tid tillbaka har vissa lagförslag i Sverige underkastats en granskning i särskild ordning innan de läggs fram för riksdagen. Granskningen fick fastare former i 1809 års regeringsform och lades på Högsta domstolen. I samband med att Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen) inrättades 1909 flyttades granskningen till ett särskilt organ, Lagrådet. Enligt 8 kap. 20 § regeringsformen ska det finnas ett lagråd för att lämna yttranden över lagförslag. Av 8 kap. 22 § regeringsformen följer att Lagrådets granskning ska avse

1. hur förslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt
2. hur förslagets föreskrifter förhåller sig till varandra
3. hur förslaget förhåller sig till rättssäkerhetens krav
4. om förslaget är utformat så att lagen kan antas tillgodose de syften som har angetts
5. vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen.

Förvaltningslagen

I 5 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) anges att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. I andra stycket anges att en myndighet ska vara saklig och opartisk i sin verksamhet.

I förarbetena anges att bestämmelsen ger uttryck för legalitetsprincipen och tar sikte på de källor som tillsammans bildar rättsordningen i vidsträckt mening. Bestämmelsen innebär att det måste finnas någon form av normmässig förankring för all typ av verksamhet som en myndighet bedriver. Exempel på sådant författningsstöd kan vara de allmänna bestämmelserna i lagen eller detaljerad reglering i tillämplig speciallagstiftning. Det kan också vara fråga om allmänna eller särskilda bestämmelser i myndighetens instruktion eller myndighetsförordningen eller i någon annan förordning som regeringen har beslutat. Så kan t.ex. vara fallet i fråga om befogenheten för en myndighet att ingå civilrättsliga avtal eller annars uppträda som privaträttsligt subjekt. Legalitetskravet kan även vara uppfyllt genom ett förvaltningsbeslut, exempelvis om åtgärden har stöd i myndighetens regleringsbrev. Bestämmelsen innebär inte att varje enskild åtgärd som en myndighet vidtar måste ha uttryckligt stöd i en viss lagbestämmelse eller i andra föreskrifter som har meddelats i enlighet med 8 kap. regeringsformen.

Enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900) ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpens ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den

enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska enligt 32 § innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

I förarbetena till förvaltningslagen anförs att ett effektivt och rättssäkert förfarande tillsammans med myndigheternas förmåga att även i övrigt ge god service till enskilda är av avgörande betydelse för allmänhetens tilltro till förvaltningen. En modern förvaltning bör därför präglas av ett tydligt medborgarperspektiv med allmänna förfaranderegler som är så pedagogiska och lättillgängliga som möjligt. Sambandet mellan rättssäkerhet och service förutsätter också att förfarandet utformas med högt ställda krav på förvaltningen att lämna snabba, enkla och entydiga besked och att på ett – för såväl det allmänna som enskilda – kostnadseffektivt sätt hjälpa den enskilde att ta till vara sin rätt.

I 40 § förvaltningslagen anges att beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol, dvs. en förvaltningsrätt. Av 33 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) framgår att förvaltningsrättens beslut överklagas till en kammarrätt. Kammarrättens beslut överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen. Kammarrättens viktigaste uppgift är att överpröva förvaltningsrättens avgöranden, dvs. kontrollera att de avgöranden som överklagas är riktiga och rätta eventuella felaktigheter i dessa avgöranden. Högsta förvaltningsdomstolen är sista instans och har som huvuduppgift att skapa vägledning för rättstillämpningen.

Förhandsbesked

I vissa fall kan en enskild få ett bindande förhandsbesked. Exempelvis kan enligt lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor ett företag eller en privatperson genom att hos Skatterättsnämnden ansöka om förhandsbesked i förväg få ett rättsligt bindande besked om de skatterättsliga konsekvenserna av en transaktion. Möjligheten att få förhandsbesked är tänkt för svårare skattefrågor, dvs. frågor där svaret inte omedelbart kan läsas ut av lagtext eller praxis. Ett annat syfte med förhandsbesked är att det ska komma fram prejudikat på skatteområdet.

Ett annat exempel är 9 kap. 17 och 18 §§ plan- och bygglagen (2010:900). Enligt dessa bestämmelser kan den som avser att vidta en bygglovskrävande åtgärd begära ett bindande förhandsbesked av byggnadsnämnden huruvida åtgärden kan tillåtas på den avsedda platsen. Syftet med förhandsbesked är att ge den byggande möjlighet att i ett tidigt skede, innan denne har lagt ner kostnader på detaljprojektering, skaffa sig ett bindande besked i frågan huruvida den tilltänkta byggplatsen kan godtas.

Myndigheters verksamhet och styrning

I myndighetsförordningen (2007:515) regleras myndigheters verksamhet. Enligt 6 § ska en myndighet fortlöpande utveckla verksamheten. Myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. Myndigheten ska också tillhandahålla information om myndighetens verksamhet och följa sådana förhållanden utanför myndigheten som har betydelse för verksamheten.

Myndigheternas verksamhet regleras närmare i förordningar med instruktion för varje myndighet.

Regeringen styr sina myndigheter bl.a. även genom regleringsbrev. Genom regleringsbreven kan regeringen precisera sin styrning i form av mål och särskilda uppdrag för myndigheterna. Vid utfärdandet av regleringsbrev måste regeringen förvissa sig om att det är möjligt för myndigheten i fråga att uppnå de mål och uppdrag som anges i ett regleringsbrev och samtidigt följa gällande rätt (bet. 2017/18:KU20 s. 239).

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2018 framhöll utskottet att regeringen har ett betydande ansvar i arbetet med att upprätthålla god kvalitet i lagstiftningen, att remissbehandling och förhandsgranskning utgör väsentliga inslag i detta arbete, att det är viktigt att myndigheters sakkunskap inhämtas och att remisstider eller motsvarande bör vara så väl tilltagna att remissinstanserna ges en reell möjlighet att överväga förslagen (yttr. 2017/18:KU9y).

Våren 2019 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om bl.a. vägledning för hur ny lagstiftning ska tillämpas (bet. 2018/19:KU20). Utskottet noterade att det i regeringsformen finns bestämmelser som syftar till att upprätthålla en hög kvalitet i lagstiftningen. Lagrådet ska bl.a. granska hur lagförslagen är utformade och vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen. Genom beredningskravet får myndigheter, organisationer och andra del av lagförslagen. Därmed blir förslagen allsidigt belysta och konsekvenserna av dem så långt som möjligt kända på förhand. Genom att beakta synpunkter som lämnas kan tillämpningssvårigheter undvikas. För att underlätta tillämpningen av lagstiftningen kan myndigheter besluta om allmänna råd. Sammantaget fann utskottet inte skäl att ta några sådana initiativ som föreslogs i motionsyrkandena.

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om rättstillämpning våren 2021 (bet. 2021/22:KU22). I sitt ställningstagande anförde utskottet att den offentliga makten enligt regeringsformen utövas under lagarna. Vidare anförde utskottet att det av förvaltningslagen framgår att legalitets-, objektivitets- och proportionalitetsprinciperna ska beaktas av förvaltningsmyndigheterna. Utskottet fann inte skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner liksom tidigare inte skäl att ta några initiativ med anledning av motionsyrkandena. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Barnperspektiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om barnperspektiv.

Motionen

I motion 2021/22:556 av Edward Riedl (M) framhålls de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning.

Gällande rätt

Regeringsformen och barnkonventionen

Enligt 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen ska det allmänna verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.

Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen efter ett beslut i riksdagen den 21 juni 1990 utan att reservera sig på någon punkt (se Sveriges internationella överenskommelser SÖ 1990:20, prop. 1989/90:107, bet. 1989/90:SoU28, rskr. 1989/90:350).

I artikel 3.1 i konventionen anges att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Enligt 1 § lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska artiklarna 1–42 i barnkonventionen i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag.

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen har enligt 1 § lagen (1993:335) om Barnombudsman till uppgift att företräda barns och ungas rättigheter och intressen mot bakgrund av Sveriges åtagande enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Enligt 2 § ska Barnombudsmannen driva på genomförandet och bevaka efterlevnaden av barnkonventionen. Barnombudsmannen ska särskilt uppmärksamma att lagar och andra författningar samt deras tillämpning stämmer överens med barnkonventionen.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

I proposition 2009/10:232 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige föreslog regeringen en strategi för hur barnets rättigheter kan stärkas i Sverige.

Strategin består av följande principer:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Riksdagen godkände strategin (bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35).

Vägledning

Regeringen har tagit fram en vägledning för tillämpning av barnkonventionen (Ds 2019:23). Vägledningen avser att utgöra ett stöd vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen. Vägledningen syftar till att underlätta för olika aktörer bl.a. vid rättstillämpning genom att redogöra för hur man metodmässigt kan gå till väga när man tolkar och tillämpar en internationell konvention som barnkonventionen.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2022 anförs att en viktig åtgärd i arbetet med att genomföra barnkonventionen är det sedan 2017 pågående kunskapslyftet för barnets rättigheter (prop. 2021/22:1 utg.omr. 1 s. 67). Målet är att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen hos de offentliga aktörerna. Under 2021 har åtta statliga myndigheter fått nya uppdrag i kunskapslyftet, med stöd av Barnombudsmannen. Det har bl.a. resulterat i insatser för att säkra ett barnrättsperspektiv i styr- och ledningsprocesser hos dessa myndigheter.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2019 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om barnperspektiv (bet. 2018/19:KU28). Utskottet anförde att barnkonventionen fr.o.m. den 1 januari

2020 skulle komma att gälla som svensk lag. Vidare noterade utskottet att det pågick ett arbete med att kartlägga och belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen. Dessutom skulle det tas fram en vägledning om barnkonventionen. Dessutom anförde utskottet att en princip i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige är att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och använda sig av denna kunskap i verksamheter som rör barn. Mot denna bakgrund fann utskottet inte skäl att ta något initiativ i frågan.

Utskottet avstyrkte våren 2021 efter förenklad beredning ett motionsyrkande om barnperspektiv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att det pågår arbete för att bl.a. utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen hos de offentliga aktörerna. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionen.

Myndigheters ledningsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om myndigheters ledningsformer.

Jämför reservation 17 (C).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 39 föreslås att pröva om fler myndigheter kan ledas av en styrelse.

Gällande rätt

Myndighetsförordningen

Den 1 januari 2008 trädde myndighetsförordningen (2007:515) i kraft. Syftet med förordningen är bl.a. att tydligare reglera ansvaret för myndigheternas verksamheter. I samband med att varje myndighets instruktion sågs över för att anpassas till den nya förordningen övervägdes även myndighetens ledningsform. Myndighetsförordningen reglerar de tre ledningsformerna enrådighetsmyndighet, styrelsemyndighet och nämndmyndighet. Den tidigare vanligaste ledningsformen styrelse med begränsat ansvar togs bort i och med den nya regleringen.

Enligt 2 § myndighetsförordningen leds en myndighet av

1. en myndighetschef (enrådighetsmyndighet)
2. en styrelse (styrelsemyndighet)

3. en nämnd (nämndmyndighet).

Myndighetens ledningsform anges i myndighetens instruktion eller i någon annan författning. I 3 § anges att myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel.

Den förvaltningspolitiska propositionen

Enligt den förvaltningspolitiska proposition som regeringen lämnade i mars 2010 (prop. 2009/10:175 s. 108 f.) väljer regeringen den ledningsform som bäst gagnar verksamheten. Verksamhetens art, politiska prioriteringar och regeringens behov av att styra myndigheten på ett visst sätt är enligt propositionen utgångspunkten för valet av ledningsform. I propositionen anfördes att det i de allra flesta förvaltningsmyndigheter är myndighetschefen som ansvarar för verksamheten inför regeringen. Ledningsformen lämpar sig i regel väl för verksamheter som i hög grad är styrda av lag, som i huvudsak är av rutinärend- och servicekaraktär eller av främjande karaktär eller en myndighet med ett litet finansiellt ansvar.

Regeringen väljer enligt propositionen att inrätta ett insynsråd i vissa enrådighetsmyndigheter. Insynsrådet har inga beslutsbefogenheter, utan dess uppgift är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Vidare anfördes i propositionen att insynsråd kan förekomma exempelvis då insyn i verksamheten av medborgare och politiker bedöms som särskilt angelägen eller när verksamheten har breda kontaktytor mot många olika grupper.

I propositionen anförde regeringen att den i vissa myndigheter väljer att inrätta en styrelse. Det är då styrelsen som ansvarar inför regeringen för verksamheten. Myndighetschefen ansvarar inför styrelsen för den löpande verksamheten enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen utfärdar. Ledningsformen är enligt propositionen lämplig för myndigheter som beslutar om medel i stor omfattning, myndigheter med stora anslag eller transfereringar, myndigheter som förvaltar stora tillgångar, forskningsintensiv eller kunskapsproducerande verksamhet eller verksamhet som i stor utsträckning påverkar näringslivet, kommuner eller landsting (i dag regioner).

Vägledning

I Finansdepartementets promemoria Vägledning vid val av myndigheters ledningsformer redogörs för vad som bör vara vägledande vid valet av ledningsform. Innehållet i promemorian tar sin utgångspunkt i de kriterier för val av ledningsform som angavs i den förvaltningspolitiska propositionen. Följande kriterier talar enligt promemorian för att en myndighet bör ledas av en styrelse:

- omfattande finansiellt ansvar i form av budgetomslutning eller tillgångar

- stor påverkan på andra samhällssektorer, dvs. näringsliv, kommuner, landsting, ideella organisationer och medborgare, exempelvis genom att myndighetens ledning beslutar om föreskrifter och har ett stort ansvar att göra egna strategiska och principiella vägval
- tvärsektoriell och komplex verksamhet som rör flera samhällsområden forskningsintensiv och kunskapsproducerande verksamhet (högre utbildning)
- affärsliknande verksamhet
- tydligt behov av bredd i form av olika kompetenser för att leda verksamheten.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2014 behandlade utskottet en motion om att lagreglera insynsråden vid enrådighetsmyndigheter (bet. 2013/14:KU26). Utskottet ansåg att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet såg således inget behov av att lagreglera utnämningen av insynsråd vid enrådighetsmyndigheter. Därmed avstyrktes motionen.

Motioner om representation i myndigheternas styrelser och insynsråd behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17. Utskottet förutsatte att regeringen sörjer för att myndigheternas styrelser och insynsråd har en ändamålsenlig sammansättning. Utskottet konstaterade att myndigheterna lyder under regeringen som i sin tur är ansvarig inför riksdagen, och utskottet utgick från att regeringen såg till att myndigheterna följer beslut av riksdagen och regeringen. Utskottet såg inte skäl att föreslå ett tillkännagivande om utformningen av myndigheternas styrelser och insynsråd och avstyrkte motionerna.

Våren 2018 behandlade utskottet motionsyrkanden om bl.a. att fler myndigheter ska ledas av en styrelse (bet. 2017/18:KU37). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och vidhöll sitt tidigare ställningstagande att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer.

Utskottet ansåg våren 2019 liksom tidigare att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer (bet. 2018/19:KU28). Företrädare för Centerpartiet reserverade sig. Våren 2021 avstyrktes efter förenklad beredning motsvarande motionsyrkande (bet. 2020/21:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Egendomsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om egendomsskydd.

Motionen

I motion 2021/22:611 av Mats Green (M) föreslås att man ska stärka den svenska äganderätten genom skarpare direktiv om myndigheternas hänsynstagande till egendomsskyddet i regleringsbrev.

Gällande rätt

Regeringsformen

I 2 kap. 15 § regeringsformen anges att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag. Vid inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller dock vad som följer av lag i fråga om rätt till ersättning. Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten oberoende av vad som föreskrivits ovan.

I samband med att Europakonventionen inkorporerades i svensk rätt 1995 fick bestämmelsen en ny lydelse. Den proportionalitetsprincip som kommer till uttryck i bestämmelsen knyter an till artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen som reglerar skyddet för egendom. I den proposition som låg till grund för inkorporeringen underströks att en proportionalitetsprincip har vunnit hävd i svensk rätt (prop. 1993/94:117 s. 39 f.).

Lydelsen av bestämmelsen ändrades 2010. I första stycket ersattes ordet ”medborgare” med ”vars och ens” för att tydliggöra att fri- och rättighetsskyddet gäller lika för svenska medborgare och andra som vistas här (prop. 2009/10:80 s. 253). Någon saklig ändring var enligt propositionen inte avsedd. I andra stycket första meningen fördes samtidigt in ”full” före ersättning för att tydliggöra huvudprincipen om full ersättning vid expropriativa ingrepp. I tredje stycket, som inte har någon tidigare motsvarighet, togs in en bestämmelse som innebär att rätten till ersättning vid

inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl ska regleras i lag. Utskottet tillstyrkte att huvudprincipen om full ersättning vid expropriation och annat sådant förfogande tydliggjordes genom att ordet ”full” lades till i grundlagsbestämmelsen om egendomsskyddet samt att det infördes ett tillägg i bestämmelsen som innebär att det när det gäller rådighetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl dock ska gälla vad som i fråga om rätt till ersättning följer av lag (bet. 2019/10:KU19 s. 47).

Regleringsbrev

Regeringen styr sina myndigheter bl.a. genom regleringsbrev. Genom regleringsbreven kan regeringen precisera sin styrning i form av mål och särskilda uppdrag för myndigheterna. Vid utfärdandet av regleringsbrev måste regeringen förvissa sig om att det är möjligt för myndigheten i fråga att uppnå de mål och uppdrag som anges i ett regleringsbrev och samtidigt följa gällande rätt (bet. 2017/18:KU20 s. 239).

Utskottets ställningstagande

Myndigheter ska i sin verksamhet ta hänsyn till egendomsskyddet i regeringsformen. Utskottet anser att det är regeringens ansvar att se till att myndigheterna har den kompetens som krävs för att göra t.ex. en riktig rättstillämpning. Mot den bakgrunden finner inte utskottet skäl att ta något initiativ med anledning av motionen som därför avstyrks.

Lättläst svenska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om lättläst svenska.

Motionen

I motion 2021/22:1021 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C) föreslås att reglerna om lättläst svenska stärks.

Gällande rätt

Enligt 11 § språklagen (2009:600) ska språket i offentlig verksamhet vara vårdat, enkelt och begripligt. I förarbetena till bestämmelsen anges att innebörden av att språket ska vara vårdat är att det ska följa gängse språknormer (prop. 2008/09:153 s. 32). Att språket ska vara enkelt innebär att det ska ligga relativt nära talspråket, och att språket ska vara begripligt innebär att det ska vara anpassat så att mottagaren bör kunna förstå. Av förarbetena

framgår vidare att det är angeläget att samhällsinformationen utformas med tanke på att många människor har läs- och skrivsvårigheter och att detta också får anses ligga i uttrycken enkelt och begripligt.

Pågående arbete

Myndigheten för tillgängliga medier har i uppdrag att vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier och arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om lättläst information på myndigheters webbplatser (se bl.a. bet. 2009/10:KU29, bet. 2010/11:KU23 och bet. 2015/16:KU17). Våren 2016 ansåg utskottet att det saknades skäl att tillstyrka yrkandena med hänvisning till de krav som redan ställs på offentlig verksamhet och statliga myndigheter i språklagen (bet. 2015/16:KU17).

Våren 2021 ansåg utskottet liksom tidigare att det saknades skäl att tillstyrka motionsyrkanden om lättläst svenska mot bakgrund av de krav som redan i dag ställs på offentlig verksamhet samt det arbete Myndigheten för tillgängliga medier utför (bet. 2020/21:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionen.

Värdegrund m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om värdegrund m.m.

Motionerna

I motion 2021/22:860 av Mats Green (M) föreslås ett ”declaration of interest” för offentligt anställda som innebär att dessa redovisar personliga engagemang i föreningar, organisationer och företag m.m. som kan eller kan antas medföra en intressekonflikt i tjänsteutövningen.

Katarina Brännström (M) föreslår i motion 2021/22:2833 att högre krav ställs på opartiskhet hos anställda i myndigheter.

Betty Malmberg (M) föreslår i motion 2021/22:2865 yrkande 1 att det ska framgå av myndigheters instruktion och regleringsbrev att myndigheterna ska arbeta systematiskt för att bli mer serviceinriktade och effektiva.

I motion 2021/22:3261 av John Widegren (M) yrkande 2 föreslås att utbildningar för statsanställda ska fokusera på vikten av rättsordningen i myndighetsarbetet.

Per Schöldberg och Anders Åkesson (båda C) framhåller i motion 2021/22:767 vikten av en bättre dialog med allmänheten och föreslår att initiativ bör tas för en översyn av dialogen.

Gällande rätt

Anställning

Arbetstagare vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen anställs enligt 12 kap. 5 § regeringsformen av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer. Vid beslut om statliga anställningar ska avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Grundläggande bestämmelser om statligt anställdas rättsställning i andra hänseenden än de som berörs i regeringsformen meddelas enligt 12 kap. 7 § regeringsformen i lag. Sådana bestämmelser finns huvudsakligen i lagen (1994:260) om offentlig anställning.

Bisysslor

I 7 § lagen om offentlig anställning anges att en arbetstagare inte får ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för arbetstagarens eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. Arbetsgivaren ska enligt 7 a § på lämpligt sätt informera arbetstagarna om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten. En arbetstagare ska enligt 7 b § på arbetsgivarens begäran lämna de uppgifter som behövs för att arbetsgivaren ska kunna bedöma arbetstagarens bisysslor. En arbetsgivare ska enligt 7 c § besluta att en arbetstagare som har eller avser att åta sig en bisyssla som inte är förenlig med 7 § ska upphöra med eller inte åta sig bisysslan. För ordinarie domare och chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen gäller enligt 7 d § att de på eget initiativ ska anmäla till arbetsgivaren vilka typer av bisysslor de har.

I förarbetena anförs att en anställd själv är skyldig att göra klart för sig om en bisyssla är förtroendeskadlig och därmed förbjuden (prop. 1993/94:65 s. 55 f.). Det är den anställde som gör den slutliga bedömningen och har det juridiska ansvaret. Vidare anförs i propositionen att det med hänsyn till de särskilda krav på objektivitet och integritet som gäller för offentliganställda är viktigt att privata intressen inte tillåts kollidera med statliga på ett sådant sätt att allmänhetens förtroende för myndigheterna kan äventyras.

Enligt 2 kap. 1 § regeringsformen är enskilda gentemot det allmänna tillförsäkrade bl.a. yttrandefrihet och föreningsfrihet. Av 20 och 21 §§ i samma kapitel framgår att dessa friheter under vissa förutsättningar får begränsas genom lag.

Bisysseutredningen anförde följande i sitt betänkande Offentligt anställdas bisysslor (SOU 2000:80):

En särskild fråga i detta sammanhang är om regeringsformens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna medger att möjligheterna för offentligt anställda att ha bisysslor begränsas. De fri- och rättigheter som man närmast kommer att tänka på är de positiva opinionsfriheterna: yttrandefriheten, inkl tryckfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten, föreningsfriheten och religionsfriheten samt de negativa opinionsfriheterna: skyddet för medborgarna mot tvång att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende samt närings- och yrkesfriheten. De negativa opinionsfriheterna blir aktuella när man diskuterar skyldigheten att anmäla bisysslor.

RF gör inga inskränkningar i fråga om offentligt anställda. De har samma grundläggande fri- och rättigheter som alla andra medborgare. De har rösträtt och är valbara till de politiska församlingarna på samma sätt som andra medborgare.

De positiva opinionsfriheterna, utom religionsfriheten, hör till de fri- och rättigheter som enligt regeringsformen under vissa förutsättningar kan inskränkas genom lag. Sådan lagstiftning skall följa en särskild procedur. Bisysseförbudet i LOA har uppenbarligen inte ansetts kunna innebära en sådan begränsning. I varje fall förekom av förarbetena att döma ingen diskussion om denna fråga vid nya LOA:s tillkomst. LOA har inte betraktats som en rättighetsbegränsande lag. Att stoppa förtroendeskadliga bisysslor tillhör inte de ändamål som enligt RF kan rättfärdiga en inskränkning av fri- och rättigheterna.

Jäv

I förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om jäv. I 16 § anges att den som för en myndighets räkning tar del i handläggningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet är jävig om

- han eller hon eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning
- han eller hon eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning
- han eller hon har medverkat i den slutliga handläggningen av ett ärende hos en annan myndighet och till följd av detta redan har tagit ställning till frågor som myndigheten ska pröva i egenskap av överordnad instans, eller
- det finns någon annan särskild omständighet som gör att hans eller hennes opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas.

I 18 § första stycket förvaltningslagen anges att den som känner till en omständighet som kan antas göra honom eller henne jävig omedelbart ska anmäla detta till myndigheten.

I förarbetena anfördes att de omständigheter som kan grunda jäv av naturliga skäl ofta inte är kända av någon annan än den som jävet gäller (prop. 2016/17:180 s. 100). Följaktligen måste det i första hand vara den jäviga själv som ska uppmärksamma myndigheten på detta genom att göra en anmälan.

Pågående arbete m.m.

Värdegrundsdelegationen

Regeringen beslutade i december 2012 att inrätta en värdegrundsdelegation för åren 2013–2016 med uppgiften att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen, i enlighet med regeringens delmål att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och att rollen som statstjänsteman ska uppfyllas. Värdegrunden består av sex principer som ska lägga en professionell plattform för alla statsanställda och göra det tydligt vad det innebär att arbeta i staten. De sex grundläggande principerna är demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service.

I samarbete med andra aktörer inom statlig förvaltning, såväl myndigheter som arbetsgivarorganisationen och arbetstagarorganisationerna, skulle delegationen bidra till att stärka kunskapen om den statliga värdegrunden samt främja värdegrundsarbetet i statsförvaltningen genom att vara ett stöd för myndigheterna i deras värdegrundsarbete. Verksamheten skulle inriktas mot aktiviteter, skrifter och andra utåtriktade insatser för myndighetschefer, fackliga företrädare och anställda vid statliga myndigheter. Delegationen skulle även lämna förslag på hur myndigheternas värdegrundsarbete kan följas upp.

Värdegrundsdelegationens slutrapport Att säkerställa en god statsförvaltning överlämnades till regeringen den 6 december 2016. I rapporten anges att delegationen genom kunskapsseminarier, utbildning, föreläsningar, skrifter och nätverk har arbetat för att kunskapen, respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Dessa former för främjande av en god förvaltningskultur behöver fortsätta, enligt delegationen.

Delegationen föreslår bl.a. att alla nyanställda i staten ska få en introduktionsutbildning i vilken de ges kunskap om de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten. Enligt delegationen bör den organisation i statsförvaltningen som får ansvaret för arbetet med en god förvaltningskultur få i uppdrag av regeringen att ta fram ett utbildningsmaterial som kan användas både vid introduktionen av nya statsanställda och vid fortbildning.

Regeringens introducerande samtal eller introduktionsdagar för myndighetschefer, överdirektörer, länsråd samt övriga chefer och styrelseledamöter bör enligt delegationen vara obligatoriska. Introduktionen ska vara ett led i att åstadkomma en samsyn kring statsförvaltningens konstitutionella grund och de förvaltningspolitiska mål som är gemensamma för statsförvaltningen.

En god förvaltningskultur

Sedan den 1 januari 2017 har Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten. I Statskontorets arbete med

förtroendet för statsförvaltningen och dess anställda ska ledarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman vara i fokus. Det arbete som Värdegrundsdelegationen bedrivit ska tas till vara.

Statskontoret överlämnade den 17 maj 2017 promemorian Redovisning av uppgiften att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. Promemorian innehåller en redovisning av den övergripande inriktningen för pågående och planerade aktiviteter inom ramen för uppgiften. Statskontoret har bl.a. hållit seminarier och kurser, medverkat på andra myndigheters kurser och skapat en särskild webbplats som handlar om förvaltningskultur.

Statskontoret har undersökt hur myndigheterna arbetar för att uppnå en god förvaltningskultur och vilka utmaningar som myndigheterna ställs inför i det arbetet. I februari 2021 publicerade Statskontoret rapporten God förvaltningskultur i praktiken – en studie av myndigheternas arbetssätt, utmaningar och möjligheter. Enligt Statskontorets samlade erfarenhet är faktorerna samsyn om uppdraget, intern styrning, ledarskap och medarbetarskap samt utbildning och fortbildning centrala i arbetet.

Tillitsdelegationen

Regeringen beslutade den 16 juni 2016 att tillsätta en delegation med uppdraget att analysera och föreslå hur styrningen av välfärdstjänster i offentlig sektor, kommuner och landsting kan utvecklas för att i större omfattning ta tillvara medarbetares kompetens och erfarenhet (dir. 2016:51). Delegationen antog namnet Tillitsdelegationen.

Den 28 mars 2019 beslutade regeringen ett tilläggsdirektiv till Tillitsdelegationen om att göra en kartläggning av och analysera introduktionsutbildningar som statliga myndigheter tillhandahåller sina anställda samt att lämna förslag om hur och när en gemensam, obligatorisk introduktionsutbildning för statsanställda kan införas (dir. 2019:6).

Tilläggsdirektivet beslutades bl.a. mot bakgrund av ett tillkännagivande som riksdagen gjorde på förslag från konstitutionsutskottet, se nedan.

I juni 2020 lämnade delegationen sitt slutbetänkande till regeringen, En gemensam utbildning inom statsförvaltningen (SOU 2020:40).

Tillitsdelegationen föreslår att det ska införas en lag om en gemensam utbildning inom statsförvaltningen som ska gälla statliga förvaltningsmyndigheter och domstolar. Utbildningen föreslås även omfatta de myndigheter som lyder under riksdagen. Vidare föreslår delegationen att utbildningen ska vara obligatorisk och att skyldigheten att genomföra den som utgångspunkt ska avse alla som arbetar vid de statliga förvaltningsmyndigheterna och domstolarna, inte endast nyanställda. Utbildningen bör enligt förslaget omfatta såväl chefer som medarbetare.

Den gemensamma utbildningen inom statsförvaltningen bör syfta till att stärka förmågan att hantera den särskilda roll som den som arbetar vid en statlig förvaltningsmyndighet eller en domstol har och öka kunskapen om grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller inom

statsförvaltningen. Enligt Tillitsdelegationens rekommendation bör målet med utbildningen vara att deltagarna får sådana kunskaper att de stärker sin kunskap om och förståelse för

- de grundläggande normer, rättsprinciper och regelverk som gäller för statsförvaltningen
- sin förmåga att hantera den särskilda roll som följer av att arbeta i den statliga förvaltningen.

I budgetpropositionen för 2022 anføres att genomförandet av tillitsreformen fortsätter (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 s. 60). Tillitsdelegationens betänkande om en gemensam utbildning inom statsförvaltningen har remissbehandlats (SOU 2020:40). Efter beaktande av remissinstansernas synpunkter avser regeringen att ge Statskontoret i uppdrag att utarbeta och förvalta en elektronisk introduktionsutbildning som ska tillhandahållas för anställda vid myndigheter under regeringen. Att de statsanställda har goda kunskaper om och förståelse för den statliga värdegrunden, grundläggande rättsprinciper och de regelverk som gäller i statsförvaltningen är viktigt för att öka medborgarnas tillit till förvaltningen, och också en utgångspunkt för en väl fungerande tillitsbaserad styrning. Att stärka de statsanställda i deras tjänstemannaroll är också avgörande för att motverka korruption och förtroendeskadliga beteenden i förvaltningen. Regeringen fortsätter därför att utveckla arbetet mot korruption och för en god förvaltningskultur, och följer bl.a. Statskontorets pågående uppdrag att främja insatser för ett utvecklat arbete mot korruption i den offentliga förvaltningen enligt regeringens handlingsplan mot korruption (Fi2020/04961).

Tidigare riksdagsbehandling

På förslag av utskottet tillkännagav riksdagen våren 2018 för regeringen att en introduktionsutbildning för statsanställda skulle införas (bet. 2017/18:KU37, rskr. 2017/18:229–230). Utskottet anförde följande:

Som utskottet redovisat ovan har åtgärder vidtagits under både den förra och den innevarande mandatperioden för att främja en god förvaltningskultur i staten. Värdegrundsdelegationen har t.ex. haft i uppdrag att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Tillitsdelegationen, som arbetar för ökad tillit i styrningen av den offentliga sektorn, har tillsatts av regeringen som också har gett Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. Utskottet ser positivt på de åtgärder som har genomförts och det arbete som pågår. Utskottet noterar även att regeringen som arbetsgivarpolitiskt delmål har angett att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman. Värdegrundsdelegationen har också föreslagit att alla nyanställda i staten ska få en introduktionsutbildning i vilken de bl.a. ges kunskap om de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten.

Utskottet vill framhålla vikten av att statsanställda har goda kunskaper om den statliga värdegrunden och de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen, t.ex. bestämmelser om offentlighet och sekretess. Utskottet anser därför att en introduktionsutbildning för statsanställda ska införas och föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet delvis motionerna 2016/17:1930 och 2017/18:3144 yrkande 1.

Våren 2019 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en särskild statstjänstemannautbildning med hänvisning till tillkännagivandet (bet. 2018/19:KU28).

Motioner om att offentliga myndigheter bör genomsyras av en anda av att stå i medborgarnas tjänst och om introduktionsprogram för nyanställda behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17 (s. 83). Utskottet konstaterade att det pågick ett arbete för att stärka den statliga värdegrunden och främja värdegrundsarbetet och att regeringen hade beslutat om ett uppdrag till Statskontoret om ledarskap. Utskottet ville inte föregripa resultatet av åtgärderna och avstyrkte motionerna.

Vid behandlingen av Justitieombudsmännens ämbetsberättelse anförde utskottet att den grundlagsreglerade skyldighet som åligger dem som utför offentliga förvaltningsuppgifter att iakttä saklighet och opartiskhet är del av grunderna för vårt statsskick (bet. 2020/21:KU11). Utskottet såg mycket allvarligt på brister i detta avseende. Vidare anförde utskottet att myndigheter, kommuner och regioner i sin roll som arbetsgivare har ett ansvar för att anställda ges den kompetensutveckling och det stöd i övrigt som kan behövas för att utföra sina arbetsuppgifter på ett alltigenom korrekt sätt. För detta krävs goda kunskaper om de grundläggande principer och regelverk som gäller för offentlig förvaltning. Utskottet framhöll även värdet av den statliga värdegrunden, som riktar sig till alla som arbetar i staten.

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om värdegrund och utbildning av statsanställda (bet. 2020/21:KU22). Utskottet anförde följande:

Värdegrundsdelegationen har haft i uppdrag att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Tillitsdelegationen, som arbetat för ökad tillit i styrningen av den offentliga sektorn, har tillsatts av regeringen som också har gett Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. I juni 2020 lämnade Tillitsdelegationen sitt förslag om en gemensam utbildning inom statsförvaltningen till regeringen. Förslaget bereds inom Regeringskansliet. Utskottet ser positivt på de åtgärder som har genomförts och det arbete som pågår och anser inte att det finns skäl för riksdagen att ta något initiativ. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det pågående arbetet med att bl.a. utarbeta och förvalta en elektronisk introduktionsutbildning som ska tillhandahållas anställda vid myndigheter under regeringen. Utskottet finner inte skäl att ta några initiativ med anledning av motionsyrkandena som därför avstyrks.

Skydd av beslutsfattare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om skydd av beslutsfattare.

Motionen

I motion 2021/22:2177 av Helena Storckenfeldt (M) föreslås att myndighetspersoner ges rätt att skriva under beslut med tjänstgöringsnummer i stället för med namn.

Gällande rätt

Förvaltningslagen

Enligt 31 § förvaltningslagen (2017:900) ska det för varje skriftligt beslut finnas en handling som visar

1. dagen för beslutet
2. vad beslutet innehåller
3. vem eller vilka som fattat beslutet
4. vem eller vilka som har varit föredragande
5. vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Offentlighets- och sekretesslagen

Enligt 39 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess i personaladministrativ verksamhet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Vidare gäller sekretess i personaladministrativ verksamhet för uppgift om en enskilds bostadsadress, privata telefonnummer och andra jämförbara uppgifter om personalen, uppgift i form av fotografisk bild som utgör underlag för tjänstekort eller för intern presentation av myndighetens personal samt uppgift om närstående till personalen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men.

Sekretess gäller också i den personaladministrativa verksamheten hos Riksdagens ombudsmän och, i den utsträckning regeringen meddelar föreskrifter om det, hos en myndighet där personalen särskilt kan riskera att utsättas för våld eller lida annat allvarligt men, för uppgift om personnummer och födelsedatum, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men.

Paragrafens andra och tredje stycken fick fr.o.m. den 1 januari 2018 ny lydelse (prop. 2016/17:208, 2017/18:KU3, rskr. 2017/18:37). Bestämmelsen innebär numera ett sekretesskydd för alla offentligtanställda för uppgifter om

deras bostadsadresser, privata telefonnummer och andra jämförbara uppgifter, uppgifter om närstående till personalen och uppgifter i form av fotografiska bilder som utgör underlag för tjänstekort. Sekretesskyddet gällde tidigare enbart hos Riksdagens ombudsmän (JO) och hos vissa myndigheter under regeringen där personalen särskilt kunde riskera att utsättas för våld eller annat allvarligt men.

Av förarbetena framgår att bestämmelsen syftar till att ge offentliganställda skydd mot hot och trakasserier (prop. 2016/17:208 s. 48). Till skillnad från uppgifter som rör t.ex. en anställds tjänsteutövning och beslutsfattande där insynsintresset är stort, menar regeringen att insynsintresset för tjänstemännens privata kontaktuppgifter får anses vara förhållandevis begränsat (s. 58). Detsamma gäller för uppgifter som rör närstående till personalen.

Ett beslut av en myndighet omfattas sällan av sekretess.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande (bet. 2020/21:KU22). Utskottet anförde att det i offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess för vissa uppgifter om offentliganställda, som syftar till att ge dessa skydd mot hot och trakasserier. Utskottet fann inte skäl för riksdagen att ta något initiativ.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionen.

Demokratisk delaktighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om demokratisk delaktighet.
Jämför reservation 18 (C).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 5 framhålls att en livskraftig och stark demokrati förutsätter allmänhetens delaktighet på många olika sätt och i många olika former. Med detta som utgångspunkt måste alla ha faktiska möjligheter att ta del av och själva delta i de demokratiska processerna. Enligt motionärerna är det framför allt myndigheternas arbete för att öka möjligheten till demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning som bör stärkas.

Bakgrund

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74). Även för funktionshinderspolitiken finns mål. Målet för personer med funktionsnedsättning är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Pågående arbete

2020 års valutredning lämnade sitt slutbetänkande till regeringen i december 2021 Säkerhet och tillgänglighet vid val, SOU 2021:96.

I betänkandet anförts att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har till syfte att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Sverige ratificerade konventionen i slutet av 2008 och den trädde i kraft i början av 2009. Det är således en given utgångspunkt att alla väljare, även de som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder har svårt att utnyttja sin rösträtt därmed ska ges så jämbördiga förutsättningar som möjligt att kunna utnyttja den rätten.

Utredningen anser att det finns skäl för att höja ambitionsnivån när det gäller val- och röstningslokaler genom en bestämmelse i vallagen som tydliggör att tillgänglighet till dessa inte bara omfattar lokalernas beskaffenhet utan också röstningsförfarandet och informationen till väljarna. Den föreslagna bestämmelsen avser generellt verkande åtgärder som kommunerna kan vidta för att alla väljare ska ges så jämbördiga förutsättningar som möjligt att kunna utnyttja rätten att rösta i val- och röstningslokaler. En höjning av ambitionsnivån innebär emellertid inte att alla lokaler för röstning måste ha samma utformning. Det behöver vara möjligt för kommunerna att anordna röstmottagning i lokaler som kan erbjuda en viss variation av anpassningar.

För att underlätta arbetet med tillgänglighet inom valadministrationen föreslår utredningen att Valmyndigheten får i uppdrag att ta fram och upprätthålla en vägledning med samlade regler och rekommendationer för tillgänglighet vid val. Vägledningen ska utarbetas i samverkan med både organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning och med Myndigheten för delaktighet och i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner.

Vidare har utredningen låtit ett forskningsinstitut ta fram tre prototyper som på olika sätt möjliggör för personer med synnedsättning att lämna en parti- och personröst utan hjälp.

Dessutom föreslår utredningen att kommunerna ska kunna erbjuda förstoringshjälpmedel och belysningsförstärkning på alla röstmottagningsställen, om möjligt bakom alla avskärmade valsedlar och valskärmar, för att ytterligare underlätta för personer med synnedsättning att rösta.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om demokratisk delaktighet (bet. 2020/21:KU22). Utskottet anförde följande:

Utskottet vill framhålla att det är viktigt att åtgärder vidtas för att den demokratiska delaktigheten ska bli så stor som möjligt. Alla ska ha möjlighet att delta i de demokratiska processerna. Utskottet noterar att det finns fastställda mål för demokratipolitiken och funktionshinderspolitiken. Vidare noterar utskottet att det pågår arbete för att bl.a. förbättra möjligheterna för väljargrupper med svårigheter att med nuvarande röstningsförfarande utnyttja sin rösträtt. Utskottet finner inte skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottets ställningstagande

Utskottet framhåller liksom tidigare att det är viktigt att åtgärder vidtas för att den demokratiska delaktigheten ska bli så stor som möjligt. Alla ska ha möjlighet att delta i de demokratiska processerna. Utskottet noterar att det finns fastställda mål för demokratipolitiken och funktionshinderspolitiken. Vidare noterar utskottet att 2020 års valutredning har föreslagit åtgärder för att bl.a. förbättra möjligheterna för väljargrupper med svårigheter att med nuvarande röstningsförfarande utnyttja sin rösträtt. Utskottet finner mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan. Motionsyrkandet avstyrks.

Översyn av förvaltningslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av förvaltningslagen.

Jämför reservation 19 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås en översyn av förvaltningslagen. Motionärerna anser att bestämmelserna i förvaltningslagen om åtgärder om handläggningen försenas inte får avsedd effekt. Vidare anser motionärerna att begreppet myndighetsutövning bör användas i förvaltningslagen.

Gällande rätt

Förvaltningslagen (2017:900) trädde i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävdes 1986 års förvaltningslag. Syftet med den nya lagen var att genom enklare och modernare regler för förvaltningsmyndigheternas arbete stärka rättssäkerheten för de enskilda medborgarna. Genom den nya lagen skulle förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna regleras mer heltäckande än tidigare. Vissa allmänna förvaltningsrättsliga principer som hade utvecklats i praxis anges i uttryckliga bestämmelser.

I 1 § förvaltningslagen anges att lagen gäller för handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna och handläggning av förvaltningsärendena hos domstolarna.

I förarbetena anförs att tillämpningsområdet för flera av förfarandereglerna i den nya förvaltningslagen utvidgas i förhållande till vad som följer av gällande ordning (prop. 2016/17:180 s. 48 f.). De processuella rättssäkerhetsgarantierna ska som huvudregel gälla i alla ärenden, inte bara i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. Regeringen bedömde att de förfaranderegler som enligt gällande ordning bara ska tillämpas vid myndighetsutövning också, som regel, bör tillämpas vid handläggningen av andra ärenden. Regeringen ansåg att detta lämpligen kunde åstadkommas genom att uttrycket myndighetsutövning inte används i den nya förvaltningslagen.

Lagen innehåller också ett nytt rättsmedel mot långsam handläggning. I 11 § förvaltningslagen anges att om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten enligt 12 § skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med beredningen av propositionen om en ny förvaltningslag behandlade utskottet även ett motionsyrkande om att begreppet myndighetsutövning alljämt skulle vara en del av förvaltningslagens materiella innehåll (bet. 2017/18:KU2). Utskottet avstyrkte yrkandet och ansåg att de processuella rättssäkerhetsgarantierna som huvudregel ska gälla i alla ärenden och inte bara i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. Om innebörden av begreppet myndighetsutövning utvecklades och precisades i en ny förvaltningslag fanns det enligt utskottet också en

uppenbar risk att begreppet kunde komma att tolkas och tillämpas olika på skilda rättsområden.

Våren 2018 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en översyn av den nya förvaltningslagen (bet. 2017/18:KU37). Utskottet anförde att förvaltningslagen nyligen hade setts över och att den nya lagen skulle träda i kraft den 1 juli 2018. Utskottet var inte berett att förespråka någon ny översyn av lagen.

Även våren 2019 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en översyn av förvaltningslagen (bet. 2018/19:KU28). Utskottet noterade att den nya förvaltningslagen trädde i kraft den 1 juli 2018. Utskottet såg inte heller då skäl att förespråka en ny översyn av lagen.

Senast våren 2021 fann inte utskottet skäl för riksdagen att ta ett sådant initiativ att se över förvaltningslagen i vissa delar som föreslogs i ett motionsyrkande (bet. 2020/21:KU22). Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionsyrkandet.

Genomförande av EU-direktiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om genomförande av EU-direktiv.

Motionen

I motion 2021/22:3470 av Betty Malmberg (M) yrkande 3 föreslås att det skrivs in i regleringsbrevet för de 20 myndigheter som handhar flest EU-direktiv att de inom sitt respektive ansvarsområde noterar de svenska lagkrav som går utöver EU:s minimiregler.

Gällande rätt

Av artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) framgår att när Europaparlamentet och rådet gemensamt, eller rådet eller kommissionen utövar unionens befogenheter ska de anta bl.a. förordningar och direktiv. En förordning ska ha allmän giltighet och ska till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Ett direktiv ska i fråga om det resultat som ska uppnås vara bindande för varje medlemsstat till vilken det är riktat, men ska överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt.

Även om utgångspunkten är att förordningar inte ska genomföras nationellt förekommer det att förordningar ställer krav på att medlemsstaterna anpassar den nationella rättsordningen, t.ex. inför effektiva sanktioner, om förordningens regler inte efterföljs i landet, eller omvänt, att nationella bestämmelser som står i strid med förordningen upphävs.

Direktiv måste däremot regelmässigt omsättas nationellt, och det är medlemsstaten som väljer hur direktivet ska genomföras för att uppnå det eftersträvade resultatet. För att medborgare och företag ska kunna tillgodogöra sig vad direktivet syftar till måste det dock genomföras genom bindande regler.

Ett fullharmoniseringsdirektiv syftar till en fullständig harmonisering av det rättsområde som direktivet omfattar. Den nationella lagstiftningen får inte på detta område avvika åt något håll från det rättsläge som ska uppnås genom direktivet, såvida det inte finns stöd för det i själva direktivet.

Av ett minimiharmoniserings- eller minimidirektiv framgår den minsta gemensamma nämnare som samtliga medlemsstater måste uppfylla inom det område som harmoniseras i direktivet. Medlemsstaterna har möjlighet att gå längre än vad som följer av direktivet, dvs. införa strängare regler som ger en högre skyddsnivå eller är mer förmånliga, så länge den nationella lagstiftningen är förenlig med EU-rätten i övrigt.

Ett direktiv kan innehålla både fullharmoniserings- och minimiharmoniseringsbestämmelser.

Pågående arbete

Riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen våren 2019 om att den bör verka för att EU-direktiv genomförs i nationell rätt på ett sätt som inte missgynnar företagets konkurrenskraft (bet. 2018/19:NU7, rskr. 2018/19:166). Näringsutskottet anförde att utgångspunkten bör vara att EU-direktiv ska införas på miniminivå i nationell lagstiftning och att effekterna för företag ska redovisas tydligt när det finns skäl att överskrida denna miniminivå.

I regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 (skr. 2020/21:75) anför regeringen bl.a. att det av budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 24) framgår att regeringen kommer att arbeta vidare med frågor som rör genomförandet av EU-rätt i nationell rätt på ett sätt som skyddar svenska företags konkurrenskraft. Den nya ordföranden för EU-kommissionen har gjort uttalanden som påverkar arbetet med EU-direktiv, bl.a. om att EU-kommissionen ska arbeta med medlemsstaterna för att minska nationell överimplementering av EU-direktiv. Regeringen anger vidare att det först behöver analyseras hur detta initiativ kommer att påverka det nationella genomförandearbete, innan eventuellt behov av ytterligare åtgärder kan identifieras. EU-kommissionens arbete med frågan har försenats på grund av den pågående pandemin, vilket påverkar regeringens hantering av frågan.

Ärendet har också bäring på förenklingspolitiken. Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 24) meddelat att den avser att återkomma till riksdagen med nya mål för förenklingspolitiken.

Regeringen anför i skrivelsen En förenklingspolitik för stärkt konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga (skr. 2021/22:3) att en av utgångspunkterna för förenklingspolitiken är att stärka svensk konkurrenskraft, och regeringen har i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 24) angett att den ska verka för att genomföra EU-rätt i nationell rätt på ett sätt som skyddar företagets konkurrenskraft. Regeringen överväger vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att EU-rätt ska genomföras i nationell rätt i enlighet med detta.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2018 behandlade konstitutionsutskottet ett par motioner om bl.a. överimplementering av EU-lagstiftning i svensk rätt (bet. 2017/18:KU39). I sitt ställningstagande framhöll utskottet på nytt att det finns en risk att genomförandet av EU-rättsliga regler leder till en mer omfattande reglering i Sverige än nödvändigt. Utskottet stod fast vid sin tidigare ståndpunkt att den svenska hållningen i unionssamarbetet innebär att kraven på enkelhet och klarhet hävdas med kraft. Det noterades att det av Statsrådsberedningens riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter framgår att föreslagna unionsrättsakter ska analyseras noggrant i ett tidigt skede av förhandlingen och att riktlinjerna betonar vikten av att en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav görs såväl ur ett förenklingsperspektiv som ur unionsrättslig synvinkel. Utskottet noterade att Statskontoret lämnat förslag till regeringen om att Regelrådet ska granska kommissionens konsekvensanalyser och att förslaget bereds i Regeringskansliet. Utskottet såg inte skäl att föreslå något tillkännagivande och avstyrkte motionerna.

Även våren 2019 behandlade konstitutionsutskottet ett liknande motionsyrkande (bet. 2018/19:KU32 s. 10 f.). Utskottet vidhöll sina tidigare ställningstaganden och avstyrkte motionen.

Senast våren 2021 avstyrkte utskottet ett liknande motionsyrkande (bet. 2021/22:KU22). Utskottet noterade att det pågick arbete med frågor om hur EU-direktiv bör genomföras i svensk rätt. Utskottet fann bl.a. inte skäl att föreslå något tillkännagivande om att det i regleringsbrev bör anges att myndigheterna ska notera när man i svensk rätt gått utöver vad som krävs i minimidirektiv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionsyrkandet.

Samverkan mellan myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om samverkan mellan myndigheter.

Motionen

Niels Paarup-Petersen (C) föreslår i motion 2021/22:3656 yrkande 11 att samarbetet stärks mellan statliga och kommunala myndigheter i deras tillsynsverksamhet.

Gällande rätt

Riksdagen har beslutat att målet för den statliga förvaltningspolitiken ska vara en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv och har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2019/20:315).

Av 8 § förvaltningslagen (2017:900) följer att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter.

I förarbetena anges att det är väsentligt att alla myndigheters samlade ansträngningar riktas mot det gemensamma målet att erbjuda samhällsmedborgarna goda levnadsvillkor (prop. 2016/17:180 s. 70 f.). Det förutsätter att en myndighet inte ser sin uppgift som strikt isolerad från vad en annan myndighet sysslar med utan att båda gör vad de kan för att underlätta för varandra. Samverkan mellan myndigheter ska leda till att förvaltningen generellt ska bli så enhetlig och effektiv som möjligt. Bestämmelsen utgör emellertid också ett led i regleringen av myndigheternas serviceskyldighet gentemot allmänheten och ger i det avseendet författningsstöd för sådan samverkan mellan myndigheter som underlättar enskildas kontakter med dem.

Avsikten är att en handläggande myndighet – i den utsträckning som det är möjligt och lämpligt – själv ska ta den kontakt med andra myndigheter som behövs för att utredningen i ärendet ska bli tillräcklig (se prop. 1985/86:80 s. 23, jfr 7 § andra meningen FL). Formerna för myndigheternas samverkan kan vara av många olika slag och variera med hänsyn till ändamålet. Det kan t.ex. vara fråga om att låna ut arkivhandlingar enligt 7 § arkivförordningen (1991:446) eller svara på remiss. Det är också vanligt att myndigheter samråder och lämnar varandra upplysningar eller bistår med särskild sakkunskap genom informella kontakter per telefon eller vid möten.

I 6 § andra stycket myndighetsförordningen (2007:515) anges att en myndighet ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

Pågående arbete

I oktober 2021 gav Regeringskansliet (Finansdepartementet) en utredare i uppdrag att kartlägga förutsättningarna och föreslå åtgärder för att underlätta in- och utlån av personal mellan statliga myndigheter. Syftet är att stimulera till att fler in- och utlån genomförs och bidrar till att öka effektiviteten och samverkan inom statsförvaltningen. Uppdraget ska redovisas senast den 15 augusti 2022.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om samverkan mellan myndigheter (bet. 2020/21:KU22). Utskottet noterade att målet för förvaltningspolitiken bl.a. är en innovativ och samverkande statsförvaltning. Enligt förvaltningslagen ska myndigheterna samverka. I förarbetena till förvaltningslagen anges bl.a. att samverkan ska leda till att förvaltningen generellt blir så enhetlig och effektiv som möjligt. Utskottet fann mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Företrädare för Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionsyrkandet.

Reservationer

1. Lokal service, punkt 1 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 6 och

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 16 och
bifaller delvis motionerna

2021/22:95 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:979 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 3 och 4,

2021/22:3402 av Nicklas Attefjord (MP),

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 37,

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 90 och

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

En förutsättning för en levande landsbygd är god tillgång till offentlig service. Under lång tid har en nedåtgående spiral inneburit att offentlig service dragits undan från landsbygden till följd av ett minskat befolkningsunderlag, vilket i sin tur bidragit till att försämra befolkningsutvecklingen än mer. För att kompensera för detta har statliga myndigheter och kommuner satsat alltmer på att erbjuda information och service över internet och telefon, vilket för många är ett fullgott alternativ. Vi anser därför att regeringen bör verka för att medborgarservicen ska stärkas genom en ökad samverkan mellan kommuner och Statens servicecenter som kan inrätta samordnade servicekontor. Där fysiska möten inte kan åstadkommas, ska personal kunna nås via dator, telefon eller videosamtal. I de fall fysiska möten med representanter för en viss myndighet av praktiska skäl inte kan åstadkommas bör tekniska lösningar för detta finns tillgängliga på de bemannade servicekontoren och att den enskilde där erbjuds hjälp att nyttja dessa om så önskas. Statliga myndigheter ska finnas tillgängliga i alla kommuner.

2. Lokal service, punkt 1 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 90 och bifaller delvis motionerna

2021/22:95 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:979 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 6,

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 16,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 3 och 4,

2021/22:3402 av Nicklas Attefjord (MP),

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 37 och

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Servicecenter är ett bra sätt att samla olika myndigheters service så att basala myndighetstjänster finns att tillgå runt om i landet. Åtgärder bör utvidgas för att främja sådan myndighetssamverkan. Jag anser att regeringen bör verka för att kommuner och statliga myndigheter samordnar sin grundläggande service till medborgare och företag genom att samarbeta i lokala servicecenter.

3. Lokal service, punkt 1 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 3 och 4 samt bifaller delvis motionerna

2021/22:95 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:979 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 6,
 2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 16,
 2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,
 2021/22:3402 av Nicklas Attefjord (MP),
 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 37,
 2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 90 och
 2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Det är viktigt att statlig service till medborgarna som försvunnit från stora delar av landet återupprättas. För att kunna erbjuda service av god kvalitet och med hög kostnadseffektivitet kan det med fördel ske i en gemensam organisation, i s.k. servicekontor. De lokala servicekontoren ger förutsättningar för kontinuitet och långsiktig planering mellan Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Jag anser att regeringen bör verka för att utbyggnaden av lokala servicekontor fortsätter och att fler myndigheter inordnas eller ges i uppdrag att samverka med Statens Servicecenter. Jag anser också att regeringen bör se över möjligheten att skapa ökad samverkan mellan de lokala servicekontoren och de lokala och regionala myndigheterna.

4. Lokal service, punkt 1 (MP)

av Camilla Hansén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3402 av Nicklas Attefjord (MP) och

bifaller delvis motionerna

2021/22:95 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:979 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 6,

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 16,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 3 och 4,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 37,

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 90 och

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

De flesta kommuner har kommunala servicecenter dit medborgarna kan ta sig för att få hjälp av kommunens personal med allt från bygglov till att ansöka om förskoleplats. Dessa servicecenter är ofta välbesökta och ett populärt komplement till digitala eller digitaliserade kommunala offentliga servicetjänster. Staten har under senare år satsat på en ökad regional och lokal närvaro med servicecenter men det är fortfarande långt ifrån alla 290 kommuner som har servicecenter. Jag anser att – även om det kanske inte är ett rimligt mål att det ska finnas servicecenter i alla kommuner och stadsdelar – regeringen bör verka för att man regelbundet bemannar samtliga servicecenter några dagar per vecka eller månad.

5. Digitalisering, punkt 2 (M)

av Karin Enström (M), Lars Jilmstad (M), Ida Drougge (M) och Erik Ottoson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3689 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 18 och

2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 5,

bifaller delvis motionerna

2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3, 14 och 15 samt

2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD) yrkande 85 och

avslår motion

2021/22:1655 av Rickard Nordin (C) yrkande 1.

Ställningstagande

I Sverige har 51 procent av befolkningen en digital brevlåda medan 80 procent av befolkningen har en digital brevlåda i Danmark. Användningen av digitala brevlådor har ökat markant de senaste åren men mer behövs för att fler ska nyttja möjligheten. Myndigheter kan genom olika incitament stimulera människor och företag att använda digitala verktyg och brevlådor. Vi anser att regeringen bör verka för att alla myndigheter och övrig offentlig förvaltning ska erbjuda digital post via en digital brevlåda till de medborgare som önskar det.

6. Digitalisering, punkt 2 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 2,

bifaller delvis motionerna

2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 1,

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3, 14 och 15,

2021/22:3689 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,

2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 5 och

2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD) yrkande 85 och

avslår motion

2021/22:1655 av Rickard Nordin (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Under de senaste tio åren har användningen av digitala posttjänster ökat. Över 5 miljoner svenskar har i dag en digital brevlåda och antalet användare växer mycket snabbt. Fördelarna är uppenbara. Mottagaren nås direkt och avsändaren kan vara säker på att rätt person får brevet. Medan distributionen av vanlig post räknas i dagar kommer digital post fram inom loppet av några sekunder. Medan företagen varit snabba med att erbjuda fakturor och lönebesked digitalt har dock de offentliga aktörerna varit sämre på att hänga med i utvecklingen. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen bör verka för att det ska vara en rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt och att det ska vara obligatoriskt för myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt.

7. Digitalisering, punkt 2 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3 och 14,
bifaller delvis motionerna
2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3689 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18 och
2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 5 och
avslår motionerna
2021/22:1655 av Rickard Nordin (C) yrkande 1,
2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 15 och
2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD) yrkande 85.

Ställningstagande

Sverige och svenskt näringsliv har en stark position i den nya digitaliserade ekonomin som måste värdas och utvecklas. Samtidigt finns en överhängande risk att byråkrati och regler bromsar digitaliseringens möjligheter för nya tjänster, nya idéer och arbetstillfällen. Dessutom har digitaliseringen kommit olika långt i den offentliga sektorn vilket påverkar möjligheterna till bättre service för medborgarna. Jag anser att regeringen bör verka för att den offentliga verksamheten – såväl myndigheter som välfärdsverksamheter – digitaliseras i större utsträckning och att alla offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt.

8. Digitalisering, punkt 2 (KD)

av Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD) yrkande 85,
bifaller delvis motionerna
2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3, 14 och 15,
2021/22:3689 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18 och
2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M) yrkande 5 och
avslår motion
2021/22:1655 av Rickard Nordin (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Med nya digitala lösningar kan servicen till medborgarna förbättras. Digital post främjar en levande landsbygd, når mottagaren effektivt och snabbt, gör

att id-kapningar upptäcks snabbare, är billigare än fysisk post och är i förlängningen bättre för miljön. Flera myndigheter har nu börjat använda digitala brevlådor för sin kommunikation. Även om mycket har gjorts inom den offentliga sektorn återstår mycket arbete innan digitaliseringen av myndigheterna har nått en nivå som medborgarna kan förvänta sig. Jag anser att regeringen bör verka för att det införs ett lagkrav på att alla kommuner, regioner och statliga myndigheter ska använda digital post till mottagare som önskar det om inte särskilda skäl för ett undantag föreligger.

9. Opinionsbildande verksamhet, punkt 3 (M)

av Karin Enström (M), Lars Jilmstad (M), Ida Drougge (M) och Erik Ottoson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 12 och 13 samt avslår motionerna

2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:1875 av Sten Bergheden (M) och

2021/22:3565 av Lars Beckman och Jan Ericson (båda M).

Ställningstagande

Regeringen och dess myndigheter lyder under lagen och kärnan i myndighetsuppdraget ligger i att se till att de lagar och förordningar som riksdag och regering har beslutat om blir verklighet och följs. Med stöd i lag och regleringsbrev är det ytterst myndigheter som verkställer nationella politiska beslut. Inom dessa ramar är dock möjligt för statliga myndigheter och företag att i dag bedriva informations- och lobbykampanjer. De statliga myndigheterna har dock en unik tillgång till både riksdag och regering och kan genom regelbundna möten, myndighetsdialog, besök och dragningar vid sammanträden sprida både generell information och mer specifika synpunkter på vad som inte fungerar eller skulle behöva ses över och ändras. Det går därför även ur ekonomisk synpunkt att ifrågasätta varför stora summor pengar på dyrt informationsmaterial och andra aktiviteter med beslutsfattare som målgrupp skulle behövas. Ett annat liknande men ändå skilt exempel är när myndigheter får till uppdrag att opinionsbilda med medborgaren som målgrupp. Ofta i syfte att övertyga befolkningen om sin egen förträfflighet eller för att uppmuntra ett viss beteende. Den typen av opinionsbildande uppdrag riskerar att motverka den objektivitet och opartiskhet som

myndigheter enligt regeringsformen ska ha. Vi anser därför att regeringen bör verka för att myndigheter inte bedriver opinionsbildande verksamhet och att förbjuda myndigheter att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdagen, regeringen och andra offentliga beslutsfattare.

10. Språktolkar, punkt 4 (M)

av Karin Enström (M), Lars Jilmstad (M), Ida Drougge (M) och Erik Ottoson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4033 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 13,
bifaller delvis motionerna
2021/22:579 av Jan Ericson (M),
2021/22:614 av Josefin Malmqvist (M),
2021/22:818 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2021/22:1000 av Robert Stenkvis (SD),
2021/22:1453 av Boriania Åberg (M),
2021/22:1868 av Anders Hansson m.fl. (M),
2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 4,
2021/22:3704 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 9 och
2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 42 och
avslår motionerna
2021/22:1958 av Ellen Juntti m.fl. (M),
2021/22:2969 av Eric Palmqvist (SD) och
2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 43 och 44.

Ställningstagande

Tolktjänster och tolkningens infrastruktur kostar det offentliga ungefär 2 miljarder kronor årligen. Rätten till tolk vid kontakter med myndigheter är i dag obegränsad för individer som inte behärskar svenska. Det spelar ingen roll hur länge en person har varit i Sverige. Det gör att behovet av att lära sig svenska minskar, vilket skickar helt fel signaler om det egna ansvaret att lära sig svenska och värdet av det svenska språket. Vi anser därför att regeringen bör verka för att rätten till betald tolk upphör för personer som har permanent uppehållstillstånd.

11. Språktolkar, punkt 4 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 4 och

2021/22:3704 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) yrkande 9,

bifaller delvis motionerna

2021/22:579 av Jan Ericson (M),

2021/22:614 av Josefin Malmqvist (M),

2021/22:818 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:1000 av Robert Stenkvist (SD),

2021/22:1453 av Boriana Åberg (M),

2021/22:1958 av Ellen Juntti m.fl. (M),

2021/22:2969 av Eric Palmqvist (SD),

2021/22:4033 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 13 och

2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 42 och

avslår motionerna

2021/22:1868 av Anders Hansson m.fl. (M) och

2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 43 och 44.

Ställningstagande

En förutsättning för att kunna bli en del av majoritetssamhället är att man talar och förstår det svenska språket. Under den första tiden i ett nytt land är det förståeligt att en tolk nyttjas för att kommunicera med landets medborgare och myndigheter. Det är dock orimligt att en fullt frisk person som varit bosatt i Sverige under lång tid behöver tolkhjälp i kontakten med myndigheter, och i synnerhet att denna tolkhjälp ska bekostas av det allmänna. Vi anser att regeringen bör verka för att myndigheterna inte ska vara skyldiga att erbjuda tolk, eller att översätta handlingar, utan kostnad till personer som haft sin hemvist här i landet sedan tre år, om inte särskilda omständigheter föreligger. Särskilda undantag ska göras för dels de nationella minoritetsspråken, dels för personer som på grund av ålder, funktionsnedsättning eller andra medicinska skäl saknar förmåga att lära sig det svenska språket eller har tappat sina språkkunskaper. Undantag ska även kunna göras i brottmål. Vidare anser vi att regeringen bör verka för att myndigheter vars verksamhet riktar sig till privatpersoner som bor i Sverige i största möjliga utsträckning bör erbjuda information huvudsakligen på svenska.

12. Handläggningstider, punkt 5 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 15 och
avslår motionerna
2021/22:1648 av Rickard Nordin (C),
2021/22:1871 av Sten Bergheden (M) yrkande 1 och
2021/22:2068 av Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C).

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör verka för att offentliga handläggningsavgifter bör helt eller delvis betalas tillbaka om handläggningen går utöver fastställda tidsfrister.

13. Regelförenkling, punkt 6 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkandena 1, 5 och 6 samt
avslår motionerna
2021/22:2865 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 och
2021/22:3983 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 32.

Ställningstagande

Att minska regelbördan för det svenska näringslivet är viktigt. Servicekulturen hos svenska myndigheter är på många ställen god, men måste utvecklas och förbättras. Det finns förebilder bland myndigheterna; bl.a. har Skatteverket med stor framgång arbetat med detta sedan många år tillbaka och åtnjuter därför ett stort förtroende hos allmänheten. Inställning, bemötande och kundfokus är lika viktigt som regelverk, processer och handläggningsrutiner.

Regelförenkling handlar mycket om ledarskap, styrning och tillämpning. Det handlar om att tillämpa lagar och föreskrifter på ett sätt som minskar väntetider och att se möjligheter istället för problem i varje ärende. Jag anser att regeringen bör verka för en mer sammanhållen och transparent regelförenklingsprocess. Regeringen bör också i sin styrning och ledning av myndigheterna tydliggöra arbetet med regelförenklingar. Vidare bör regeringen ta fram index och nyckeltal för att kunna mäta och utvärdera förenklingsarbetet.

14. Regelförenkling, punkt 6 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3983 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 32 och
avslår motionerna

2021/22:2865 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 och

2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkandena 1, 5 och 6.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör verka för att det införs en utmanarrätt för regler och föråldrade arbetssätt där medarbetare kan kräva motiveringar till regler på sin arbetsplats. Den regel eller det arbetssätt som inte kan försvaras ska därefter plockas bort.

15. Tjänstemannaansvar, punkt 7 (S, C, V, MP)

av Hans Ekström (S), Per-Arne Håkansson (S), Mia Sydow Mölleby (V),
Laila Naraghi (S), Daniel Andersson (S), Camilla Hansén (MP),
Alexander Ojanne (S) och Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:268 av Markus Wiechel m.fl. (SD),

2021/22:595 av Jan Ericson (M),

2021/22:1872 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 1,
2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 15,
2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 2 och
2021/22:3844 av Louise Meijer (M).

Utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor föreslår inga ändringar i det straffrättsliga tjänstefelsansvaret. Utredningen bedömer att den nuvarande utformningen av straffbestämmelsen om tjänstefel inte medför några större tillämpningssvårigheter. Vidare framhåller utredningen att det individuella ansvarsutkrävandet för offentligt anställda inte bara vilar på straffrätten och att det därför funnits skäl till en viss försiktighet med att föreslå förändringar i en del av systemet när övriga delar inte varit uppe till bedömning. Utredningen har funnit att de principiella skäl som kan anföras för ett utvidgat tjänstefelsansvar inte väger upp riskerna med en sådan utvidgning. Utskottet anser att beredningen av utredningens betänkande inte bör föregripas och finner därför inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrks.

16. Rättstillämpning och vägledning, punkt 8 (M, KD)

av Karin Enström (M), Lars Jilmstad (M), Ida Drougge (M), Tuve Skånberg (KD) och Erik Ottoson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 6,
bifaller delvis motion

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4 och
avslår motionerna

2021/22:1646 av Rickard Nordin (C),

2021/22:1817 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M),

2021/22:1871 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2021/22:2640 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3004 av Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD),

2021/22:3260 av John Widegren (M) och

2021/22:3261 av John Widegren (M) yrkande 1.

Ställningstagande

I dag bedrivs tillsynsverksamhet av flertalet olika aktörer i Sverige: kommuner, länsstyrelser och statliga myndigheter. Av detta följer ett problem med likabehandling när olika handläggare och kommuner tolkar lagen på olika sätt. För att motverka och justera detta finns flertalet olika instanser så som JO samt möjligheten att överklaga. Det är dock långt ifrån alla som kan, orkar och vill driva den typen av process. Det bör därför finnas dokumentation rörande de råd, krav och villkor som ges i samband med en tillsyn och tillståndsgivning. Om samtliga beslut i tillsynsärenden sker skriftligt finns större möjlighet till studier och jämförelser på området likväl som ökad rättssäkerhet och möjlighet för överklagan. Detta bör därför regeringen verka för.

17. Myndigheters ledningsformer, punkt 10 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 39.

Ställningstagande

I näringslivet är det en självklarhet att en styrelse leder ett företag. Forskning visar att företag som har diversifierade styrelser uppnår ett bättre resultat. I Sverige är det endast en liten andel av myndigheterna som leds av en styrelse. Om en myndighet leds av en styrelse som består av personer med olika bakgrund, erfarenhet och kompetens leder detta till att frågor som gäller verksamhetsutveckling belyses i ett bredare perspektiv. En styrelse har även en viktig roll att spela i att avlasta generaldirektören. Denne får då möjlighet att fokusera på det operativa arbetet. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör verka för att alla myndigheter ska ledas av en styrelse.

18. Demokratisk delaktighet, punkt 15 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

En livskraftig och stark demokrati förutsätter allmänhetens delaktighet på många olika sätt och i många olika former. Med detta som utgångspunkt måste alla ha faktiska möjligheter att ta del av och själva delta i de demokratiska processerna. Det handlar om allt från möjlighet att delta i val till att kunna ta del av offentliga handlingar. Människor med olika typer av funktionsnedsättningar, men även såväl yngres som äldres specifika möjligheter och utmaningar när det gäller delaktighet, och den digitala utvecklingens potential för att öka delaktigheten måste ständigt utvärderas och följas upp med anpassade lösningar. Jag anser därför att regeringen bör verka för att framför allt stärka möjligheten till demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

19. Översyn av förvaltningslagen, punkt 16 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Den gamla förvaltningslagen ersattes med en sämre lag. Enligt den nya förvaltningslagen gäller att om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans inom sex månader får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska då inom fyra veckor från den dag en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett sådant beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas. Eftersom det verkliga problemet ofta är kapacitetsbristen hos myndigheten får detta till följd att de som känner till systemet och gör en överklagan kommer före alla andra i kön. Lagen är därmed utan avsedd effekt eftersom kapaciteten hos myndigheten inte blir större bara för att det går att överklaga en lång väntan på handläggning som beror på

myndighetens kapacitetsbrist. Ett annat misstag var att inte ta med begreppet myndighetsutövning i förvaltningslagen. Vi anser därför att regeringen bör tillse att det sker en översyn av förvaltningslagen i dessa avseenden.

Särskilt yttrande

Språktolkar, punkt 4 (KD)

Tuve Skånberg (KD) anför:

Många utrikes födda som bor i Sverige är beroende av tolk för sina kontakter med myndigheter, kommuner och regioner. Tolkar är ovärderliga för att patienter ska få rätt information, för att en asylsökande ska kunna lämna korrekta uppgifter till Migrationsverket och för att polisen ska kunna förhöra misstänka eller vittnen. Men jag vill samtidigt framhålla att det betydande tolkanvändandet inte är oproblematiskt. Kostnaderna för tolktjänster - som det offentliga står för - har ökat med över 50 procent sedan 2014. En viktig förklaring är att användandet av tolkar har ökat snabbt, inte minst beroende på det stora antalet asylsökande som kom 2015. Men det extensiva användandet är också kopplat till lågt ställda krav på svenskkunskaper – även efter lång tid i Sverige. Kristdemokraterna anser att rätten till offentligt finansierad tolk behöver begränsas. I våra grannländer finns inte samma breda rätt till tolk som i Sverige. Vidare bör barntolkning förbjudas. Det är också viktigt att det införs en statlig auktorisering och utbildning av tolkar.

Tolkutredningens har lagt fram förslag om tolkar och dess förslag bereds inom Regeringskansliet. Jag väljer därför att inte reservera mig.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:95 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur Skatteverket, Kronofogden och Försäkringskassan kan samlokaliseras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:268 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett reellt tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:556 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:579 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till tolk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:595 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tjänstemannaansvaret ska genomföras enligt riksdagens beslut och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:611 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom skarpare direktiv vad gäller myndigheternas hänsynstagande till egendomsskyddet i regleringsbrevet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:614 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att begränsa rätten till skattefinansierad tolk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:767 av Per Schöldberg och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre dialog med allmänheten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:818 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en tydlig bortre gräns för skattefinansierad tolk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:860 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett införande av ”declaration of interest” för offentligt anställda och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:979 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ökad statlig närvaro i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1000 av Robert Stenkvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tidsgräns för användandet av samhällsfinansierad språktolk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1021 av Per Lodenius och Ulrika Heie (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelverk kring lättläst text och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1453 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till gratis tolkservice och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1646 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheters besked i rättsliga frågor ska vara bindande och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1648 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta skarpa deadlines för myndigheternas tillståndsgivning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1655 av Rickard Nordin (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erkänna fler handlingar i digital form och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndigheternas regleringsbrev med syftet att myndigheterna ska ägna sig åt myndighetsutövning, inte politisk opinionsbildning, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1817 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om myndigheternas vägledningsansvar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1868 av Anders Hansson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna kring utbetalning för kostnader för tolk i syfte att öka medfinansieringsgraden för den som anser sig vara i behov av tolk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1871 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör skärpa kraven på landets myndigheter att deras handläggningstider ska följa kraven från svensk och europeisk lagstiftning om maxtider och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör förtydliga för våra myndigheter att de måste följa lagar och regler i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1872 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra ett utvidgat tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1875 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga styrningen av statliga myndigheter, verk och bolag i syfte att motverka att partipolitisk kommunikation och försök till politisk påverkan förmedlas av dessa institutioner och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1958 av Ellen Juntti m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att begränsa rätten till gratis tolk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2068 av Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av snabbare hantering av tillståndsärenden hos myndigheter och domstolar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2177 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta myndighetspersoner att skriva under beslut med tjänstgöringsnummer i stället för namn och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2432 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt medborgarservice och Statens servicecenter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt medborgarservice via fysiska servicekontor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av utökat tjänstemannaansvar, inklusive möjlighet till avsked, för att skydda markägare mot felaktig tjänsteutövning i frågor som berör äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2640 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länsstyrelser ska arbeta mer metodiskt för att få till en enhetlig tillämpning över landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2833 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre krav på opartiskhet hos anställda i myndighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2865 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska framgå av myndigheters instruktion och/eller regleringsbrev att de ska arbeta systematiskt för att bli mer serviceinriktade och effektiva och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kampanj för medborgarförslag liknande den i Danmark och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2933 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara en uttalad rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt för statliga myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2969 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över de regelverk som reglerar möjligheten att debitera den enskilde för outnyttjade tolktjänster i enlighet med intentionerna i motionen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3004 av Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i förvaltningslagen förtydliga behovet av dialog med den som myndighetens åtgärd riktar sig mot för uppfyllande av proportionalitetsprincipen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3217 av Per Schöldberg m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratisk delaktighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig verksamhet bör digitaliseras mer, såväl myndigheter som välfärdsverksamheter, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digital meddelandehantering, inte fysisk post, bör vara standard och det

primära sättet att kommunicera med medborgarna och mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur ytterligare servicepunkter i anslutning till servicekontor ska kunna upprättas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3260 av John Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regleringsbrev behövs utformas så att tillämpningen av den nya förvaltningslagen prioriteras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3261 av John Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regleringsbrev till myndigheter ska utformas så att det tydligt framgår att det är rättsordningen som är gällande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbildning för statsanställda ska fokusera på vikten av rättsordningen i myndighetsarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3293 av Matheus Enholm m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett fullständigt tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en förnyad översyn av förvaltningslagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om begränsning av rätt till tolk och översättning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3379 av Arman Teimouri m.fl. (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att säkerställa att utbyggnaden av lokala servicekontor fortsätter samt att uppdraget även bör innefatta att fler myndigheter ansluts för att kunna erbjuda statlig service av god kvalitet och med hög kostnadseffektivitet i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att se över möjligheten att skapa förutsättningar för ökad samverkan mellan de lokala servicekontoren

och de lokala och regionala myndigheterna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3388 av Tina Acketoft m.fl. (L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återinförande av ett moderniserat ämbetsansvar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3402 av Nicklas Attefjord (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens regionala servicecenter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3470 av Betty Malmberg (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska skrivas in i regleringsbrev för de tjugo myndigheter som handhar flest EU-direktiv att de inom sitt respektive ansvarsområde ska notera de svenska lagkrav som går utöver EU:s minimiregler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3565 av Lars Beckman och Jan Ericson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndigheternas regleringsbrev i syfte att myndigheter ska ägna sig åt myndighetsutövning, inte åt politisk opinionsbildning, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3580 av Per Schöldberg m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer sammanhållen transparent regelförenklingsprocess och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sin styrning och ledning av myndigheter bör tydliggöra arbetet med regelförenklingsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram index och nyckeltal inspirerat av det arbete SKR gör med kommunerna i syfte att kunna mäta och utvärdera förenklingsarbetet hos myndigheterna och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga handläggningsavgifter bör minska om handläggningen går utöver tidsfristen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3656 av Niels Paarup-Petersen (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka samarbetet mellan statliga och kommunala myndigheter kring tillsyn och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner bör decentraliseras och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva om fler myndigheter bör ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3689 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla myndigheter och övrig offentlig förvaltning ska erbjuda digital post via en digital brevlåda till de medborgare som önskar det, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3704 av Ludvig Aspling m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om myndighetsinformation och rätten till tolk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3753 av Maria Stockhaus m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla myndigheter och övrig offentlig förvaltning ska erbjuda digital post via en digital brevlåda till de medborgare som önskar det, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom utvidgat straffansvar för tjänstefel, i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till skriftliga råd, rekommendationer och krav i samband med och vid tillsynsbeslut behöver skärpas och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter inte bör bedriva opinionsbildande verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett förbud för myndigheter att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdag, regering och andra offentliga beslutsfattare kan utformas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3844 av Louise Meijer (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska slöseriet med skattemedel och införa ett utvidgat tjänstemannaansvar där ansvar för offentliga medel ingår, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3879 av Magnus Jacobsson m.fl. (KD):

85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett lagkrav ska införas om att alla kommuner, regioner och statliga myndigheter ska använda digital post till mottagare, såvida särskilda skäl för undantag inte föreligger, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samla myndigheter i servicecentrum och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3983 av Lina Nordquist m.fl. (L):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utmanarrätt i fråga om regler för anställda i offentlig sektor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4033 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om begränsad rätt till betald tolk för personer med permanent uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4212 av Sofia Damm m.fl. (KD):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till offentligt finansierad tolk och införa en avgift efter fem år givet tillfälligt uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda barntolkning och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa statlig auktorisering och utbildning av och register för tolkar som arbetar för det offentliga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4219 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka regionala skillnader i regeltillämpning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om servicekontor och tillkännager detta för regeringen.